AZTAG
JOURNAL ARMÉNIEN
B. P. 587
BEYROUTH, Liban

Directeur - Propriétaire
HAIG BALIAN

ԳԻՆԸ
ՍՈՒՐԻԱ տար. 425, Վեցամսեայ 225 Ս. Դ.
ԱՐՏԱՔՍ տարի. 6. Վեցամսեայ 4 ոսկի
Տնօրէն - Խմբագիր՝ ՀԱՅԿ ՊԱԼԵԱՆ

ԱԶԳԱՊԱՀ

ازتاك
جريدة سياسية ادبية اقتصادية حرة

ԵՐԿՕՐԵԱՅ ՀԱՅԱԹԵՐԹ
ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ԳՐԱԿԱՆ ԵՒ ՏՆՏԵՍԱԳԻՏԱԿԱՆ

ՇԱԲԱԹ ՄԱՅԻՍ 30 1931
ԶԵՌՔԷ ՀԱՍԸ 5 Ս. Դ.

Ե. ՏԱՐԻ | Ամէն առաւօտ պէտք է ընել բերքիս տնօրէնին հացէին | ԿԸ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԻ՝ ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ, ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ ԵՒ ՇԱԲԱԹ ՕՐԵՐԸ | Ձեռագրուած ձեռագիրները եւ չեն վերադարձուիր | Թիւ 16 (461)

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ

ՀԱՅՐԵՆԻՔ

Ազատ և անկախ հայրենիքի պահանջը հայ ժողովրդի համար այլևս դարձած է գոյութեան իրաւունքի խնդիր։ Ամէն հայ մարդ կը խորհի թէ առանց Անկախ և Միացեալ Հայաստանի, հանգստութիւն և ապահովութիւն չկայ հայ ժողովուրդին։

Եւ այդ է պատճառը որ դարաւոր ստրկութեան բոլոր դառնութիւնները ճաշակող մեր ժողովուրդը եկած է այն եզրակացութեան՝ թէ ազատագրական պայքարը դեռ վերջ չէ գտած և թէ աւելի կորովամտութեամբ ու յանդգնութեամբ պէտք է ճամբուն մինչև վերջաւորութիւնը քալել, առանց ընկրկելու։ Հաշտամտակներ չարչարուող և զողոթաներու ամենազարհուրելիին ենթարկուող հայ ժողովուրդը, միշտ հաւատարիմ մնացած է անկախութեան իդէալին և հեղեղման արիւններ հոսեցուցած այդ նուիրական նպատակի ճամբուն վրայ։

Դարաւոր պայքարներէ և ստրկութեան զուլումներէն վերջ, 1918ին, հայոց ժողովուրդը ճակատագրական հերոսամարտէ մը ու փառաւոր յաղթանակէ մը ետք, հասաւ իր իդէալի փերկարար հանգրուանին և ողջունեց անյաղթելի, պատմական Մասիսի գլխին ծածանող խորհրդանիշ եռագոյնը։

Աւա՜ղ, կարճատեւ եղան մեր ժողովուրդի խրախճանութիւններն ու հանգիստը, սակայն էսկանը ժողովուրդներու կեանքին մէջ յաղթանակներն ու յաջողութիւնները չեն, որոնք միշտ ժամանակաւոր են, այլ ազգային գիտակցութեան զարթօնքը, որ ցոյց կուտայ թէ այդ ժողովուրդը գիտակից է իր պատմական առաքելութեան և նախանձախնդիր՝ իր ազգային իրաւունքներու պաշտպանութեան։

Երկու և կէս տարի անց հայ ժողովուրդի անկախութեան շրջանը և հազիւ հայութեան կէսը ճաշակեց այդ երջանկութիւնը, սակայն այդ կարճ ժամանակաշրջանը և անկախութեան համար թափուած արիւնն ու ճիգը, ցուցադրուեցաւ մեր ժողովուրդի գիտակցութեան և փաստը՝ անոր ունեցած նախանձախնդրութեան հանդէպ իր բովանդակ նուիրականութիւններուն։

Վեց հարիւր երկար տարիներ անդադար արիւնոտ ճանապարհներու վրայ պայքարելէ վերջ, 1918 Մայիս 28ին, առաջին անգամ ըլլալով դէպի առաջ շարժուեցաւ մեր բազդի հաշրընթաց անիւը, շնորհիւ մեր ժողովրդի քաջ ու ընտիր զաւակներու անձնուէր և հերոսական ճիգերուն։ Հայութիւնը, այն տաեն, մէկ հոգիի պէս միացաւ, մէկտեղեց իր ուժերը և մէկ ճակատ ներկայացուց թշնամիին դէմ։

Եւ միակամ վճիռն ու ապրելու կամքը մեր ժողովուրդին շատ գօրաւոր եղաւ և ոչ ոք կրցաւ արգիլել անոր խոյանքը 1918ին։

Այժմ աւելի անհրաժեշտութիւն է դարձած այդ ոգին։ Այս դարուս մէջ, ամէն ազգ ազատագրական շարժումներու նուիրուած է։ Համաշխարհային պատերազմէն ասդին, միայն եւրոպայի մէջ 20 է աւելի ազգեր հասած են իրենց անկախութեան հանգրուանը։

Պարտաւոր են ազգերը, ներկայ քաղաքական պայմաններու տակ, ըլլալ աւելի ազգայնամոլ և ազատասէր, որովհետև ամէն նահանջ, ամէն լքում և ուրացում անկախութեան ճամբուն վրայ մահուան համազօր վտանգ մըն է անոր համար։

Ուրանալ և ժխտել անկախութեան պահանջը, նսեմացնել Մայիս 28ի իմաստը, կը նշանակէ անյոյս ըլլալ և չճանչնալ անհրաժեշտութիւնը Անկախութեան։ Ստրկական հոգեբանութիւն է չգնահատել մեր ժողովրդի դարերէ իվեր մղած պայքարը, որու շնորհիւ ստեղծուեցաւ անկախ հայ պետական կեանքը 1918 ին։

Ազատութեան և անկախութեան պահանջը ըլլած է մեր ժողովրդին մէջ, շատ արգար և բնական իրաւունք մը։ Արեւի տակ ազատ հայրենիք մը կ'ուզէ ան, իր պատմական հայրենիքը, առանց բեռ ըլլալու ուրիշ ազգերուն և առանց վնասելու ուրիշներու։ Ոչ մէկ ժողովուրդի հողին վրայ աչք ունինք և չենք ուզեր անարդարութեամբ խլել ուրիշներուն հայրենիքը։ Մենք ունինք մեր հայրենիքը, զոր դարերով ոռոգուած է հայու արիւնով և հայու քրտինքով, և ուր ստեղծագործուած է ան շարունակ, զարգացուցած իր գեղարուեստն ու մշակոյթը։ Ազատ հայրենիք մը՝ ուր ամփոփուին աշխարհի չորս ծագերուն տարտղնուած հայորդիք, որոնց գլխուն կախուած է ձուլման նողկալի վտանգը։ Երդիք մը վերջապէս, որուն մէջ ապաստան մը գտնէ ան՝ և բուժէ իր ծանր վէրքերը, խօսի ու գրէ ազատ և ապրի անկաշկանդ։

Հայրենիք պէտք է հայ ժողովուրդին։ առանց հայրենիքի ան դատապարտուած է կորսուելու անհետ։ Մայիս 28ին անգամ մը տիրացանք այդ հայրենիքին, սակայն խլեցին զայն մեզմէ։ պէտք է նորէն ստեղծենք Մայիս 28ը։

Եւ հայրենիք ունենալու համար անհրաժեշտ է երկարատև աշխատանք և անսասման զոհողութիւն։

Ազգի մը կամքը բաւական է ստեղծելու հայրենիքը։

Եւ Հայ ժողովուրդի կամքը միւս բոլոր ազգերէն աւելի բուռն է և անխորտակելի։

ԱՐԱՄ ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՊԵՏԱԿԱՆ ԶԻՆԱՆՇԱՆԸ

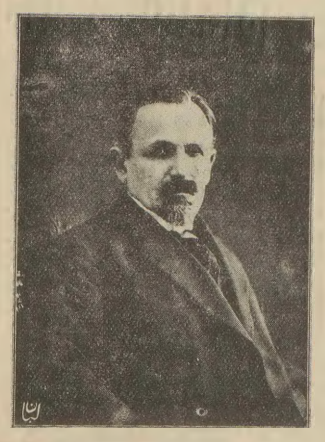

ԱՒԵՏԻՍ ԱՀԱՐՈՆԵԱՆ

Նկար՝ Երուչաւա-Նկարիչ Պ. Այթուճեանի

ՀԱՅ ՄՇԱԿԻՆ ԵՐԱԶԸ ՈՐ ԿՐՆԱՑ ԻՐԱԿԱՆԱՆԱԼ ՄԻԱՑՆ ԱՆԿԱԽ ՀԱՅՐԵՆԻՔԻՆ ՄԷՋ

Դ Ր Օ

ՉՕՐ. ՍԻԼԻԿԵԱՆ

ՍԵՊՈՒՀ

ԱՆԵՐԵՐ ԿԱՄՔՈՎ ԴԷՊԻ ՅԱՂԹԱՆԱԿ

Հայաստանի Անկախութեան տարեդարձը՝ յաթանակի մը ոգեկոչումն է, որ տարաւ մարտական հայութիւնը 1918ին, թիւրք ջարդարար բանակներու վրայ, Արարատեան դաշտի մէջ, ոսկեղաշտի վրայ նուաճելով իր ազատութիւնը։

Դարաւոր ստրկական անցեալի անմիխիթարական պարտութիւններու տարածութեան վրայ բարձրացող մեծագոյն յաղթանակն է ան, հակայ՝ ինչպէս Մասիս և սպիտակ՝ ինչպէս անոր ձիւնածածկ գագաթը։

Հայաստանի Հանրապետութեան հռչակումը — արեան ճապաղիքներու մէջէն դուրս խոյացող փարոս մը իբրև — ոչ միայն յաղթութիւնն է հայութեան ապրելու կամքին, ու պակուսն յեղափոխական շարժման գաղափարախօսութեան, այլ և մեկնակէտն է, վերջնական ու հիմնական, մեր ժողովուրդի զարգացման։ Այն իմաստով, որ այլևս հայութիւնը ևս, օտար լուծը թօթափած բոլոր փոքր ազգերու նման, իր գոյութեան շարունակումը կը պատկերացնէ միայն քաղաքական ուրոյն անօթի ձեւով։ Այսինքն ան կրնայ ապրիլ բացառապէս որպէս Ազգային պետութիւն, իբրև ազատ հայրենիքի մէջ։ Այս գաղափարը այնպիսի ձեւով մեխուած է, այնքան խորը մեր ժողովուրդի հոգիին մէջ, որ ոչ մէկ բռնակալութիւն և հալածանք, ըլլայ թրքական եաթաղանը կամ պոլշեւիկեան կացինը, անկարող են արմատախիլ ընել այն։

Հայկական հայրենիքը աւերակներու կոյտ մըն է թրքապատկան մասով, իսկ հակայ բանտ մըն է ասոր խորհրդայնացուած հատուածը, ուր հայ ժողովուրդի ստուար զանգուածը, ինչպէս հինաւուրց կազանին, կուրծք կուտայ անները, հալածանքը բոլոր հարուածներուն։ Ազգային ազատութիւնը՝ միացեալ հայրենիքով, երազ մըն է.

Ու սակայն պատմութիւնը որ չի ճանչնար ոչ մէկ վերջնական գոյավիճակ, բազմաթիւ փաստեր արձանագրած է, երբ երազները փոխուած են իրականութեան, շնորհիւ իրենց ճակատագրոյ ջլապինդ հարուածներով, սեփական ձիրքերով, կազմելու կամք ունեցող ազգերուն։

Անկարելի գոյութիւն չունի, երբ կայծմենագոր կամքը։ Ճակատագրապէս յոգնատեսութիւնը. ան կը ձնի պայքարի լծուած անհաւասար ուժերու բազդատութենէն, ժամանակաւոր եզրակացութիւնն է դատողութեան մը, որ հաշուի չի նստիր ԿԱՄՔԻ հետ։

Լաւատեսութիւնը, ապագայ փոփոխութիւններու հաւանակա-

(Շար. Բ. էջ Ա. սիւնակ)

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻՆ

Դո՛ւ, երկամերձ իմ հայրենիք, դո՛ւ, հինաւուրց ի՛մ Հայաստան,
Անմահ բանի սպասարկու, խորհուրդ խորին, ի՛մ Հայաստան,
Դո՛ւ, պլեւոր տեսիլներու ասեղագործ ի՛մ Հայաստան,
Եւ նոր խօսքի աւետաբեր, հազարավերէ ի՛մ Հայաստան։

Սաղաւարտներ դրած կանգնած քո լեռներդ կուռ երկաթի,
Արօրներդ արիւնազանգ՝ արդարութեան ցորեն արտի,
Երդիքներիդ ծուխերն անուշ՝ նուիրական Նաւասարդի,
Հին օրերի երգ սրբազան, սեղան զոհի, ի՛մ Հայաստան։

Քո գեղերդ՝ տեղ սուրացող, ազատասէնչ, կամուրջ քանդող,
Քաղաքներիդ մոխիրներից ծլած վարդերն արիւն-բուրող,
Շարականներդ՝ հոգեբուղխ, ջինականիդ երգը՝ լացող,
Հին սեռերի, նոր կարօտի ոսկի քամբիռ, ի՛մ Հայաստան։

Դստրիկներդ քո փափկասուն՝ անապատի գայլերին կեր,
Որբուկներդդ՝ մերկ ու ծարաւ, սովալլուկ, մանի ընկեր,
Բախտիդ վրայ ծափ ու ծիծաղ, ափոփանքի ուռայն խօսքեր,
Նոր յոյսերի, նոր երգերի երազաբոյր՝ ի՛մ Հայաստան։

Բարեկամներից վանառուած, անիրաւուած ի՛մ հայրենիք,
Ոսոխներիդ կերունկի տակ աւերակուած ո՛րբ հայրենիք,
Սարսափներով, եղեռնով յաւերժացած հի՛ն հայրենիք,
Արիւնիդ մէջ՝ սուրբ իրաւունք, հոգիդ արեւ, ի՛մ Հայաստան։

Կռունկներդդ համբաւ տանող պանդուխտներիդ ափխարհալած,
Նահատակուած տաճարներիդ գմբէթներ երկնասլաց,
Մանգաղներդ արիւնաներկ՝ ձայն հեծութեան, հառաչանաց,
Հրնուց ուխտի վրկայսրան, աւանդատուն, ի՛մ Հայաստան։

Ծիրանաւոր քաջ-Մասիսդդ՝ սպարապետ քեզ պանապան,
Ծերուկներդդ հակատագրիդ նամբաների սուրբ օրհնաբան,
Նոյ նահապետ ասուլածատես՝ ածուներիդ վեհ այգեպան,
Մանուկներիդդ ու կոյսերիդ արեան հրնձան, ի՛մ Հայաստան։

Արդարախօս ու մեծասքանչ քո հին լեզուով օրհներգուած,
Լուսաւորչի լոյս կանթեղով երկինքներդդ լուսեռանգուած,
Սճճաւելի ու դարերի տանջանքներով հոգիացած,
Հրաբաւիտ քո ցաւութեամբ նորահանուկ ի՛մ Հայաստան։

Ա.Ի. ԻՅԱՀԱԿԱԼԵՆ

ՄԱՅԻՍ 28

Քանի տարիներու ծանր, յոգնեցուցիչ քայլերով կը հեռանանք Մայիս 28էն, այնքան աւելի կը մեծնայ ան, կը բարձրանայ ու կը տիրապետէ մեզ, կարինքնէ մեզ իր գերբնական ու ահաւոր խորհուրդովը։

ԱՅԴՊԷՍ Է ԵՒ ԱՐԱՐԱՏԸ։

Որքան մօտենանք անոր, այնքան աւելի պարզ և սովորական կը թուի ան։ Քանի հեռանանք, այնքան աւելի կ'աշտարակնայ իր հսկայ հասակը, ու կը տիրապետէ երկինքին ու հորիզոններուն, իր ահաւոր գեղեցկութիւնով կը կապէ, կը կաչկանդէ հոգիդ, կը լեցնէ էութիւնդ հիացումով և պաշտամունքով։

Ժամանակի ու միջոցի հեռաւորութիւնները կը մեծցնեն մեծութիւնները, կը պայծառացնեն ու կը նաւթքանդացնեն, երբ գեղեցկութիւնով են կերտուած և օծուած անոնք։

Սիրոյ, հաւատքի, իտէալի և ինքնազոհութեան գեղեցկութիւնով օծուած խաչը երկու հազար տարիներու վրայ կը տարածէ իր չորս թեւերը և դեռ գողգոթայի բարձրութիւնը անհասանելի կը մնայ մարդկային մտքին — եթէ ոչ սրտին։

ԱՅԴՊԷՍ Է ԵՒ ՄԱՅԻՍ 28Ը։

Հայ ցեղի ինքնազոհութեան ու իտէալին ծնունդ այդ օրը, հայ ցեղի դարաւոր հայրենասիրութեան ու անյողդողդ հաւատքին այդ հարազատ խորհրդանշանները, ողջունենք իր առնական, դիւցազնական գեղեցկութեան մէջ, անհուն սրտագեղուժով և անվերապահ ինքնանուիրումով։

ՄԵՐ ՍՐԵՐՈՒ ՕՐՆ Է ԱՆ։

ԴԱՍՊԱՐ ԻՓԷՔԵԱՆ

ՀԱՅՈՑ ԱԶԱՏԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ

Անողոք ժամանակը կը քարշէ դանդաղօրէն մարդկային ցեղերու ամենախոր վէրքերն իսկ։ Անցքերը, դէպքերը՝ յաճախ արիւնաներկ ու զարհուրելի, կը դառնան պատմական յուշեր՝ մասամբ միայն յայտնի անոնց, որոնք պատմութիւնը քրքրելու հնարաւորութիւնն ունին։

Հարուստ անցեալ ենք ունեցած, քաղաքական անկախութեան չքնաղ շրջաններ՝ վերելքներ ու անկումներ։ Դասակարգեր ու պայքարներ, արքայական տներ, ազնուականութիւն, շինական, ազգեցիկ հոգեւորականութիւն — այդ բոլորը հայոց հասարակարգի մէջ։

Ու պարտուեցինք, կորսնցուցինք մեր ուրոյն պետական կեանքը՝ և չգտանք այլևս հինգ հարիւր տարի, հաշուած Ռուբինեանց թագաւորութեան անկումէն։ Ու այդ երկար ժամանակը ատիճանաբար, քայլ առ քայլ նսեմացուց հայութեան քաղաքական անկախութեան գիտակցութիւնը։ Հպատակ՝ օտարներուն և խոնարհ ու հնազանդ ոչ միայն քաղաքական ու տնտեսական իմաստով, այլ և հոգեպէս։ Հայ ժողովուրդը իրաւազրկուեց, նիւթական ահռելի զրկանքներու ենթարկուեցաւ տիրապետողներէն։ Ու հոգով խորտակուած մեր ժողովուրդը կարծէք թէ յարմարուեց իր անողոք ճակատագրին, հաշտուեց հպատակ մնալ և ոչ թէ իրաւահաւասար քաղաքացի։

Տասնեւիններորդ դարը ամենայն իրաւամբ կը կոչուի ազգերու զարթօնքի դար։ Ընդհանուր, հաստատած ազատագրական շարժումները, հարկաւ, անդրադարձան նաև հայոց վրայ։ Վերյիշեցինք մեր անցեալը, երկարաձիգ դարերու թշուառութիւնը թօթափեցինք ու, որպէս ազգ, մտանք զարթօնքի շրջանին մէջ՝ շտապելու հետ զուգընթաց։

Ու պակուեցաւ հայոց կոիւը՝ Հայաստանի քաղաքական անկախութեամբ՝ իրականացած Մայիս 28ին։ Ազիւնով հիմնաւորուած պետութիւն ունեցանք՝ չուրջկալի ձնթարկուած բազմաթիւ թշնամիներ-

նութեան կոթնած, նոյնքան անհիմն և աւելի դժբախտ մտավիճակն է բազմութիւններու, որոնք իրենց փրկութիւնը կսպասեն դուրսէն և կը կառուցեն սպանիական դղեակներ հոսանուտ աւազներուն վրայ։

«Մահմանք բոլոց, զէնք իւրեանց»։ Մեր պատմահօր՝ Խորենացիի այս խօսքերը կը պատկանին չարքին այն ճշմարտութիւններուն, որոնք յաւիտենական են։

Ինքնասպանութիւն է մտածել որ վերջացած է ամէն բան, թէ մենք չենք կրնար յաղթահարել մեր հարաւի և հիւսիսի թշնամիներուն, վերստանալու համար Հայաստանի Անկախութիւնը։

Լեհաստան, Լատուկիա, Լիտուանիա, Էսթոնիա, ձեռք բերին իրենց ազատութիւնը՝ ընդդէմ Աւստրիոյ, Թուրքիոյ և Գերմանիոյ։

Ինքնասպանութեան հաւազոր է նաև ժամանակին մխիթարանքը այն լաւատեսներուն որոնք ամենազօր ժամանակին փարած կը հաւատան թէ հայ ազգը չի մեռնիր։

Ո՛չ մին և ո՛չ միւսը։ Հայը կարող է անհետանալ ինչպէս կորսուած են շատ ուրիշ ժողովուրդներ, եթէ մենք յուսահատինք պայքարելէ, և կամ մեր յոյսը կապենք ապագային, ձեռքերնիս անգործ։

Ժողովուրդները իրենք է որ կը կռեն իրենց ճակատագիրը, յարատև պայքարի ճանապարհով։ Մեզմէ կախուած է այդպէս ով մեր ազգային գոյութեան պահպանումը, մեր աներեր կամքին։

Ապրիլ վճռած ենք, որպէս ժողովուրդ, ուրեմն ձեռք պիտի բերենք ազգային անկախութիւն։ Այն ժողովուրդները որոնք ուրոյն, սեփական պետութիւն չունին, դատապարտուած են մահուան, ուշ կամ կանուխ։

Այս համոզումը չունին բոլոր հայերը անխտիր. բայց ժողովուրդը կգայ այս ճշմարտութիւնը։

Մայիս 28ի տօնակատարութիւնը, որուն տարուէ տարի մասնակից է հայութիւնը աւելի մեծ թիւով, կը ծառայէ այս ճշմարտութեան գիտակցումին։

«Ազգերու կեանքին մէջ անկարելի բան չկայ»։ Թիւրք ազգայնականութեան տեսաբան Եսուֆ Աքչուրայի այս յայտարարութեան անդրադարձը է յաճախ անդրադառնալը։ Պայմանով սակայն որ անհրաժեշտ կացք, յարատևութիւն և սոկուռնութիւն կարող ըլլանք յայտնաբերել այս ճանապարհի վրայ, որ կը պահանջէ արիւնոտ պայքար և անչափ զոհողութիւն։

Ու երբ յաղթանակով պսակուի մեր պայքարը, այն ատեն համայն հայութիւնը միասնաբար ծունկի կուգայ այն եռագոյնին առջեւ, որուն գոյութիւնը չատերը ուրանալ կը փորձեն։

Թող Մայիս 28ի տօնակատարութիւնը նոր մէկ զօրաւիգ ըլլայ անուռաձ կամքով վաստակելու այդ յաղթանակը, ղեղափոխականի խիպխոսութեամբ և անսասան վճռականութեամբ։

Ուրիշ կերպ մեր ժողովուրդը չի կրնար ապրիլ. այլ միջոց չկայ։

ԱԶԱՏ ՀԱՅՈՒԹԻՒՆ, ԱԶԱՏ ՀԱՅՐԵՆԻՔԻ ՄԷՋ։

Խ. Թ.

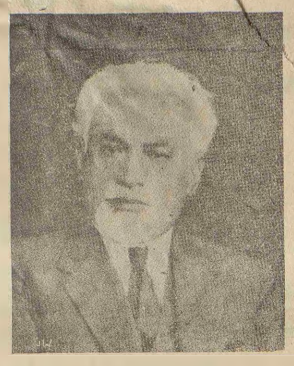

Ա. ՍԱՀԱԿԵԱՆ
(Հ. Հ. Խորհրդ. Նախագահ)

Լ. ՇԱՆԹ
(Հ. Հ. Խորհրդ. Փոխ-Նախագահ)

Ա. ԽԱՏԻՍԵԱՆ
(Հ. Հ. Բ. Վարչապետ)

Թ. ՔԱՋԱԶՆՈՒՆԻ
(Հ. Հ. Ա. Վարչապետ)

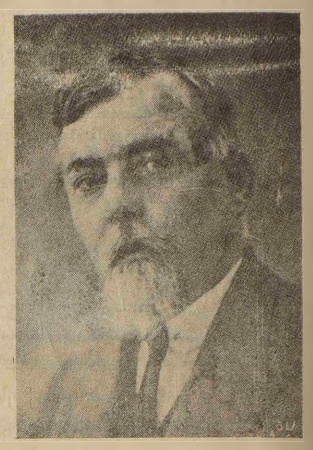

Ն. ԱՂԲԱԼԵԱՆ
(Հ. Հ. Կրթական Նախարար)

Ս. ՎՐԱՑԵԱՆ

Հ. ՕՀԱՆՋԱՆԵԱՆ

ՋՕՐ. ՆԱՋԱՐԲԷԿԵԱՆ

ՄԵՐ ԿԱՑՈՒԹԵՆԷՆ ԹԵԼԱԴՐՈՒԱԾ

Ինչպէս թնորոշել Մայիս քսանեւութի իմաստը, անիկա ուրախութեա՞ն թուական մը՞ն է մեզ համար թէ վշտի։ Գրուած է՝ որ երբեք անխառն չըլլայ հայութեան ցնծութիւնը։ Ժողովուրդները իրենց անկախութեան տօները դարձուցած են պարի ու խնդի օր, որովհետև անոնք կ'ապրին ու ամէն օր կը վայելեն անոր բարիքները։ Իսկ մենք ոչ միայն զրկուած ենք անոր բարիքներէն, այլև անոր կարճատև կեանքին տուած օրհնութիւններն ու ներկայ վիճակը ամէն օր կ'արիւնէ մեր հոգին, կը թունաւորէ մեր հացը ու մեզ կը լեցնէ անզօր կատաղութեան մրրիկով մը։ Մենք կը նմանինք հիւանդ բժիշկի մը, որուն ունեցած գիտակցութիւնը իր կացութեան մասին՝ աւելի կը դառնացնէ իր վիշտը։ Հին սարկութեան օրերուն, մեր ժողովուրդը չունէր այդ գիտակցութիւնը ու աւելի երջանիկ էր իր տառապանքին մէջ։ Ի ծնէ կոյրը աւելի դժբաղդ չէ, քան այն՝ որ արևի կարճատև շողերը վայելելէ յետոյ կը կորսնցնէ իր տեսողութիւնը։

Իսկ մենք յաւելեալ տառապանք մը ևս ունինք, որ դատնութիւն կը խառնէ մեր տօներուն։ Այդ՝ մեր ցեղի պատասխանատուութեան բաժինն է՝ որ տարակուսանքով կը ծանրաբեռնէ մեր մտածումը. ու այդ ինչպէս Մայիս քսան և ութի՝ նոյնը և Ապրիլ քսան և չորսի համար։ Բայց մեզ կը պակսի կարծես անհրաժեշտ քաղաքացիական քաջութիւնը՝ վերգնահատելու մեր անցեալը, բան մը որ՝ կարևոր է ապագայ սայթաքումներէ խուսափելու համար։

Սխալ է թարգմանուած մերմէջ՝ զէպքերէն յետոյ դատախազ կանգնելու առածը։ Տարբեր ազգերու մէջ, հերոսներն անգամ քննադատուած են՝ երբ անոնք ազէտի մը օրերուն սխալներու կասկածը ներշնչած են։ Իսկ մեր մէջ ոչ թէ անհատները, այլ ընդհանուր երևոյթներն ու ժամանակներն անգամ ձաղկել յանցանք է նկատուած։

Պէտք է քանդել այս մտայնութիւնը, և հայութեան այս երկու թուականներուն ալ մասնաւոր քննական ակնոցով։ Ու այս գործի ընթացքին վստահ ըլլանք, եթէ կը տուժէ ամբոխավարութիւնն ու խօսքի ոսկէ փոչին, ընդհակառակը կը շահի գործը՝ որ թէ մտքի անցեալի գեղեցիկ դրդռագները կ'արժէքաւորէ, և թէ ապիթ կուտայ մեր քայլերը կշռաւորելու՝ ապագայի համար։

Ազգային ծաւալը քաղարկել, անվերջ խօսքերով խոշորացոյցով դիտուած դէպքեր հրամցնել շարունակ, ծաղրել մեր դարաւոր թշնամիին յառաջդիմական քայլերը՝ ոչ գոցել աչքերը չտեսնելու համար այն ահաւոր ճերմակ ջարդ՝ որուն կ'ենթարկուի հայ ժողովուրդը՝ բոլոր հորիզոններու տակ, ոմ՞ր է մեր պատմութեան վերաբերմամբ։ (Հակառակ մշակութային մեր բոլոր ձեռնարկներուն, քարոզող դարով երկրագործում մը այս կացութեան՝ առանց անկախ հայրենիքի, ու արդէն պատմութիւնը կը քաշէ իր սև գիծը մեր գոյութեան վրայ)։

Եթէ Ապրիլ քսան և չորսը դէպքերու դասաւորումէն առաջացած ոգէա մը էր մեր կամքէն անկախ, և եթէ Հայաստանի անկախութեան կորուստը նոյնպէս մեզմէ անհամեմատ մեծ ուժերու դաւադրութեան արդիւնք էր, տակաւին բաւական չեն այս բոլորը արդարացնելու մեր ժողովուրդի համակերպութիւնը՝ երկու պարագային ալ հաւասարապէս։ Խօսքը չենք ըներ այդ ժողովուրդի զեկավարութեան մասին, որովհետև կը փնտռենք որ աւելին կարելի չէր ընել այս ժողովուրդին հետ, որուն արիւնը խաթարուած էր հինգ դարերու բերած գերութեան հետևանքով։ Պարագան տարբեր չէ և ներկայիս, թերևս վատ է աւելի։ Ազգերը, կը ձգտին անկախութեան, բայց կը տիրանան այն պարագային միայն՝ երբ անհրաժեշտ ցեղային կարիճութիւնը ունին, արիւն թափելու, կռուելու ընդունակութիւնը չեն կորսնցուցած, անհատապաշտութիւնը ապիտալի չափերու չէ հասած իրենց մէջ։ Իսկ մենք մտաւոր անցեալի դէպքերէն գիտենք որ այս առաքինութիւնները բաւական զեղչուած են մեր ժողովուրդի հոգիէն։ Երբ այսպէս է կացութիւնը՝ ո՛չ ճառը, ո՛չ գեղեցիկ ծրագիրները, ո՛չ յորդորները դրութենէն ոչինչ չեն փոխեր։ Երբ հիւանդ է ծառին արմատը՝ աւելորդ է զարդարել ճիւղերը։

Այժմ մանաւանդ, կարծես նոր դիւտ մը կ'ընենք մեր դժբաղդութիւնը վերագրելով հաւաքական աշխատանքի պակասին։ Մեր տկարութիւնը, մեր անպատրաստակամութիւնը և մեր թուլութիւնը պարտկելու ժամ բառ մը, որուն կ'ուզենք կռչիլ ինքնարդարացուցի համար։ Սխալ է կարծել որ չենք համախմբուած ճակատագրական վայրկեաններու մէջ։ Ճիշդ հակառակը ցոյց կուտայ մեր վերվերքին պատմութիւնը։ Ո՛չ, իրար չենք ժխտած, բայց եղած ենք ազգովին ոչ խիզախ գիր բախաք, ինքնասպան և ողբալիորէն երկչոտ՝ կարգ մը պարագաներու մէջ։ Ահա թէ ինչն է որչենք ուզեր խոստովանիլ, թոյլչենք տար մեր ազգային արժանապատուութեան խոստովանելու։ Այն ինչ որ չենք կրցած դլուխ բերել առանձին, կը կարծենք բոլոր հատուածներով կարելի պիտի ըլլար։ Բայց ժողովուրդներու պատմութիւնը վճռական կողմեր կը ճանչնայ միայն մեծ գործերու համար։ Գիտեմ կը վրդովին կայգ մը տիրացուներ և ուժան ամբոխավարներ այս արտայայտութեանէն, և սակայն դէպքերու անաչառ վերլուծումը տարբեր եզրակացութեան չի բերեր մեզ։ Այսպէս երբ փաստ դառնայ այս ճշմարտութիւնը բոլորին համար, փաստ դառնայ մանաւանդ որ մինչայժմեան ոչխատանքի ուղիները բաւարար չեն եղած՝ փոխելու, վերակերտելու, առնականացնելու այս ժողովուրդը, փաստ դառնայ որ թերևս մենք յաջողած ենք իր գիւղը պատահական կերպով պաշտպանող հաստանք մը պատրաստելու, բայց ոչ հայրենիք մը կերտելու և իր անկախութիւնը մինչև արեան վերջին կաթիլը պաշտպանելու ընդունակ ժողովուրդ մը ստեղծելու, մենք կը դառնանք աւելի զգաստ, կը կենանք վայրկեան մը մեր անցած ճամբու եզերքին, ու կը որոնենք նո՛ր միջոցներ, ցեղը վերակենդանացնելու նոր ու աւելի կարճ ուղիներ։

Մայիս քսանութը պէտք է դառնայ օր մը հին մտայնութիւններու քանդումին, օր մը որուն մէջ երիտասարդութիւնը ըսէ իր խօսքը, ցոյց տայ անանկութիւնը չարք մը միջոցներու, դատարկութիւնը խօսքի և գրչի այն առնութեան՝ որուն արդիւնքը կ'զգանք մինչև հիմայ։ Թշնամին ստորադասուելու, եւ մեր ուժերը գերնահատելու փորձութիւնը քնացուցիչ դեղահատներու դերը կատարեց այս ժողովուրդին համար։

Մարսել պէտք է հին մտայնութիւնն ու գործելու եղանակները, գիտակցի՛լ մեր ցեղի իսկական արժէքներուն, չպիտի քաղարկել ճշմարտութիւնները։ Այս ժողովուրդը հերոսներ ունեցած է, բայց ինքը հերոսական չէ և ընդհանրապէս։ Մէջտեղ պիտի բերել նոր հայութիւն մը. սերունդ մը կը մեծնայ ներկայիս որ պատերազմի չունի։ Արդիլել պէտք է անոնց ընտանեկան վայելք ու կեանք, եթէ երբեք կը հաւատանք պայքարի օրուան մը, ուրեմն պէտք է արգիլել ուէ պատրաստ և պատրաստ ունենալ անկաշկանդ մարդոց բազմութիւն մը։ Օտար հողերու վրայ ասած մեր քանակը պիտի երթայ ստուարացնելու այլ ժողովուրդներու թիւը։ Երբ ցիկայ հայրենիքը՝ որը միայն կ'արժէքաւորէ քանակը, երկրորդական կը դառնայ թիւին իմաստը։ Ստեղծել տեսակ մը ծաւալուն աշխարհական միութիւն, վառուած հայրենիքի սրբազան կրքակով, պաշտպանուած ամրակուռ հաւաքի պատնէշներով, պաշտպ միայն՝ անկորնչելի և բոլոր դարերու միակ ճշմարտութիւնը հանդիսացող բիրտ ուժը, որու պղպաստեայ կրունկներով միայն պիտի գայ ցեղի ազատագրութիւնը։

Մայիս քսան և ութը պիտի դառնայ փորձի օր, վերգնահատութեան օր, գործի և յեղափոխական ձեռնարկներու օր։

ԼՈՒԻԹԵՐ

ՄԱՔՐԵՆՔ ՃԱՆԱՊԱՐՀԸ

Թող լռէ մունջը, անդամալոյծը
Կամ որոնց քաղցր է թշնամու լուծը.

Այսպէս կը չեփորէր հայ մեծ բանաստեղծը, սրտաճաք ու անկեղծ պոռթկումով մը կէս դար առաջ, տիրող ստրկութեան դէմ, տեսնելով հայ ժողովուրդը իր ոտաւար զանգուածով դիտապատ, ինկած բռնութեան և զուլումի կրունկներուն տակ, հաշտուած իր ճակատագրին։ Մտացի ու ընդունակ հայ ժողովուրդը ասրուկ էր ու գեանաքաշ, իսկ անարգ թիւրքը անընդունակ ու բութ. տիրապետող ու տէր հայ պատուին ու ինչքին, և ինչ հեգնանք, ազազակել այդ վայրագութեան դէմ կը նկատուէր յանցանք. իսկ հարուածել զայն աներեւակայելի յանդգնութիւն մը և այսօր զարմանք։ Ահա կէս դար առաջ մեր ժողովուրդի և հայրենի աշխարհի մէջ տիրող իրականութիւնն և հոգեբանութիւնը, որուն մէջ բուռ մը ազատ հայորդիներ պիտի գործէին, բանալու ազատութեան և անկախութեան ճանապարհը։

Մէկ կողմէն մեղի վիճակից փոքր ազգերու ազատագրութիւնը և սեփական հիքերը, իսկ միւս կողմը, մեր երկրի ու հարազատ ժողովրդի անօրինակ հաստակերպումը ստեղծած էր հոգեկան դրութիւն մը, որ ցնցելու համար անհրաժեշտ էր գերբնական զոհողութիւններ ու անձնուրացութիւն։

Ու մենք կը տեսնենք այդ հաստատուն զաւակները հայ ժողովրդին զոհաբերումի բագինին վրայ, մէկը միւսէն աւելի անձնուրաց ու լուսաւոր, մէկը միւսէն աւելի ցնցող պատկերով, որը կարող էր պատռել ստրկութեան ամենաթանձր ու անարգ մթնոլորտը։ Եւ պատռուեց այդ անարգ մութը, որու մէջ տեղի կուտենար վայրագութիւններու ամենէ զարհուրելին, իրեն զոհ ունենալով հայ ժողովրդը իր ամբողջ ջութեամբ, առանց սեռի ու տարիքի խտրութեան։

Հայ երգիչի հոգու խորքէն պոռթկացող երգը ու խօսքը, խառնուած յեղափոխականի անվրէպ գնդակին ու անձնուրացութեան, քիչ ժամանակէն եկաւ համոզել երկրի ժողովուրդը, թէ զուր է աշխատելը ու համակերպելը. որ այդ ստրկական զոյգ միջոցները անզօր են փրկել հայ կոյսի պատիւը, հայ ընտանիքի սրբութիւնը և հայ ժողովրդի ֆիզիքական գոյութիւնը։ Ֆառորդ դարը բաւական եղաւ, որ զարկի ու ազատ կեանքի երկրպագու հայորդիները դառնան խուժերը. խուժերը բանակներ, և գան ճակատագրական մէկ վայրկեանին, երբ մեր ժողովուրդի կէսը արդէն ինկած էր համակերպումի ճանապարհին, և միւս կէսի կեանքը բաւոյգ վտանգի մէջ, կերտելու ազատ կեանք մը ու պետականութիւն մը, ուր ոչ միայն փրկուած էր մեր ժողովուրդի մնացորդը, այլ և անոր պետական գոյութիւնը յարդանքի արժանացած նաև մեր թշնամու կողմէ։

Ահա ճանապարհը ուրէկ քալեց հայ ժողովրդի առաջնորդող սերունդը քառորդ դար շարունակ, ստրկութենէ հասնելով դէպ Մայիս 28։

Բայց դառն է մեր ճակատագիրը։ Անհուն զոհողութիւններով ձեռք բերուած այդ ազատութիւնը, անգամ մը ևս նժարի մէջ է իսկ այդ ազատութեան երկրպագու սերունդը ստիպուած նոր ճանապարհ կտրելու։ Եւ ինչ հեգնանք այդ ճանապարհի վրայ, դարձեալ նոյն պատկերը. մեր ժողովրդի մէկ մասի ստրկական հոգեբանութիւնն է, որ ամենածանրը կը կշռէ տիրող կացութեան մէջ։ Երկար տարիներու ժորթոտումը և մեր թշնամու անդարձ վայրագութիւնները, դեռ չկրցան մեր մէջէն վերցնել համակերպումի քարոզները և անճանաչի վարանումները, որոնք աջէն ու ձախէն վաճառուած խղճերու ստոր փորձն է, մեռցնել մեր ժողովրդի մէջ ազատութեան և անկախութեան ոգին, իր աւանդութիւններու և սրբութիւններու մոռացումով դարձնել զայն համայխարհային մուրացիկ մը և ստրկութեան միակ նժոյգը։

Տասը տարուայ աշխատանքները մեր հայրենի անկախութեան և պետականութեան վայրէջքէն ի վեր, լաւագոյն փաստը տուին թէ ինչպէս կէս դար առաջ, աւելի քան այսօր այդ ազատ ու ազնարդ ստրուկները պիտի չկրնան չեղեցնել հայ կեանքի դեկը և հայ ժողովրդի իտէալները։ Վերջացող տասը տարուայ ընթացքին հայ ժողովրդը անցաւ մը և ճակատագրէն դիտապատ, կրցաւ ոտքի կանգնել և ահաւոր հարթափութիւններէ յետոյ դառնալ քաղաքական գործօն մը մեր երկրի ու իր շրջապատին մէջ, կոչուած անգամ մը ևս մաքրելու իր ճանապարհը ու հայ հոգեկան կեանքը և ամենէն առաջ ստրկութիւնը, որ այդչափ խորունկ կերպով նըստած է մեր ժողովրդի մէկ մասի հոգիին մէջ, և որ ճակատագրական վայրկեաններուն մեր ճանապարհին ստեղծեց դաւաճաններու և ազգուրացներու բազմութիւն մը։

Արդէն իսկ այնչափ ուշացած մեր ազատագրութեան ճանապարհին, ուր քալող անձնուրացները ոտքերը շատ անգամ արիւնոտուեն սեփական ժողովրդի ստեղծուած փուշերով, պէտք է ըլլայ անողոք ու վճռական։ Այդպէս կը թելադրի մեր պատմութիւնն և հոն արձանագրուած դէպքերը։ Պէտք է մաքրել հայ ժողովրդի հոգին, անոր դուրս քաշելով ստրկութիւնն ու մակերպումը, որոնք ահաւոր հարցական մը դրին մեր ժողովրդի գոյութեան և անկախութեան առջև։ Ներկայ սերունդի վաղը դիպի մեր իտէալները անպայման պիտի իրագործուի, բայց մինչ այդ պէտք է հայ զանգուածները վերածուին ազատութեան երկրպագողներու, դուրս նետելով հայրենի շրջանակներէ ստրուկները անոնց անարգ առաջնորդները։ Ա՛ն Մայիս 28ի և գալիք օրերու պատգրութիւնը և պատգամը։

ՂԱԶԱՐ ՁԱՐԲԷ

Ո՛վ նախնական եւ անխռով ու բարի առաւօտներու հայկական դաշտեր
Եւ դուք հրաշէկ արեւեր, հարուստ մրգաստաններ եւ կենսաժպիտ արօտներ,
Դուք՝ մարմարաթաւալ ձորեր, բուրաստաններ եւ ագնիւ ու պտղալից այգիներ,
Դուք՝ որ մասնաւորապէս ամենեցունց կը սեղմեիք եւ մեր առօրեայ սուրբ հացը յաւերժական,
Դուք բոյսի, թռչունների, ծաղիկների, եւ գեղգեղների անճառելի դրախտավայրեր
Նորեկ՝ այսօր վերադարձիս, լքեալ սուգիս եւ ցնորքիս մենաւոր ժամուն
Զձեզ կ'ողջունեմ, դառնօրեն զձեզ կ'ապրիմ եւ յուսահատօրեն զձեզ կ'արտասուեմ։

ՍԻԱՄԱՆԹՕ

ՄԵԾ ՈՒԽՏԻՆ

I

Աւերակեն համատարած, ազգ մը կերտելու համար,
Հարկ էր կռուիլ կատաղորեն ու պայքարիլ յարատեւ...
Ու մարգկային ազատ կեանքին ի խնդիր՝
Հարկ էր փշրել անմարդկային շղթաներն հին՝ ժանգոտած։
Եւ յարատեւ ճանգակեցինք սալին վրայ կրանիթ,
Իր անունը, իր իտէալը, հուքիւնն իր ամենարիթ։
Մեր մտածման շիթերն ամբողջ եւ իղձերը յուսեղէն,
Նուիրեցինք՝ նուիրումով մը անխարդախ, անճառանց։
Մեր ուխտերուն՝ ամենթահալած, մեր կոչումին՝ առնական,
Զրահեցինք իճճամուռաց զոհողութիւնը անսանձ։

II

Վաղը մերն է, մեր արիւնով, մեր պայքարով բոցալանց,
Պիտի դառնայ մեր մեծ ուխտին ջանակիրը անճառանց։
Ու մեր յոյսին, մեր երազին, մեր իտէալին լուսեղէն,
Պիտ՝ զրահեն անյաղթելի, հպօր ուխտը բոցեղէն։
Պիտի կերտեն մարմամարտ իտէալներն մարդկային,
Ազգութիւն մը՝ զոհուած յոյսի, ազատութեան մեհեանին։
Ու դարերու յաւերժական քաւալումին զուգահեռ,
Պիտի վառեն ատիտասանմի, ազատ կեանքի նոր ջահեր...
Արեւելքի, Արեւմուտքի ճամբուն վրայ վեհանիստ՝
Մեր ողջոյնը պիտի՝ նետեն տանջուածներու ատիտահի...:

Ա. ԱՐԱՄ

Կարդացէ՛ք և Տարածեցէ՛ք «ԱԶԴԱԿ»ը

ՄԱՅԻՍ 28

ՀԱՅ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՁԱՅՆԸ ՀԱՅ ՑԵՂԻՆ

Մեր ցեղին գոյութեան հետ, հայ ժողովուրդին մէջ ծնաւ՝ ազատ, անկախ ապրելու և սեփական հայրենիք ունենալու վսեմ գաղափարը։

Կարդանք Հայոց Պատմութիւնը, և շուտով կը համոզուինք թէ հայ ցեղը դարեր շարունակ ձգտեցաւ ապրիլ իբրև մի ազգ իր ուրոյն ձգտումներով և տենչանքներով։

Մայիս 28ը՝ դարաւոր ստրկութեան հետ չկրցող հաշտուողներուն դաւանանքին և յաղթութեան փառապակի տօնն է։

Ով որ կը հաւատայ Հայոց Պատմութեան և հայ է, Մայիս 28ը՝ պէտք է ըլլայ իրեն համար ամենէն մեծ տօնն։

Հակառակը պնդողներ՝ ոխերիմ թշնամիներ են Հայ Պատմութեան և հայ ցեղի։

Զի՞ն ճանչնար Մայիս 28ը՝ փաստած կ'ըլլան թէ եղբայրներ են հայ ժողովուրդի միլիոն մը արիւնը խմող թիւրքերուն։

«Զեղմուրքիւն» նաև Մայիս 28ի դէմ, պիտի ըլլար թշնամանք եւ անարգանք մեր Ազատ և Անկախ ապրելու իտէալին, բարեկամուելու թիւրքին ու պուլէվիկին։

Ցեղին բոլոր զաւակները, հայրապետները, պատրիարքներ, վարդապետները, քահանաները, դրագէտներ, բանաստեղծներ, յեղափոխականներ, մարտիկներ և նոյնպէս պահպանողականներն ու չէզոքներ, գրեցին, խօսեցան և երգեցին Ազատ և Անկախ հայրենիքի մը համար։

Կը սխալի՞նք, կը յերիւրե՞նք, պէտք է թղթատել ու կարդալ մեր թուած կրօնական և աշխարհական գրողներու գրքերը։

Ցե՛ղը այդ հոգին դրաւ մեր մէջ։ ուրեմն պատի՛ւ և յարգա՛նք անոնց որոնք 1918ին Մայիս 28ին իրենց սուրերը սրեցին մեր մէկ միլիոն նահատակներուն ոսկորներուն վրայ։

Արիւնի դատ ունինք։ հայ արիւնը՝ սակարկած և աճուրդի դրած դատաւորներ պէտք է պիտանան թէ աշխարհ չի խաղաղիր մինչև որ այս ցեղը ևս արևուն տակ գլուխը հանգչեցնելու տեղ մը չունենայ։

Վահագնի հետ պէտք է խօսի հայ մարդը հիմա — Աստուածը հին հայոց, Աստուածը արիութեան եւ յաղթանակի։

Վատ հայը — անա՛ հայ ժողովուրդի դարերու և այսօրուայ դժբախտութեան գլխաւոր պատճառը։

Վատեր այսօր հայ ցեղի սրբութիւններու ամօթալի աճուրդն են կազմակերպած, սրբութենց առևտուր։ Ծախու են հանուած Նաւագոյնը և Մայիս 28ը։

Նախանձի որդը հանդիսա չէր տար Հերոստրատին. նա կ'ուզէր անմահանալ, յաւերժանալ, բայց կը պակսէր արիութիւնը։ անա՛ դիւր մը նա ուզեց անմահանալ։ սրբութեան մէջ, կատարեց իր մութ գործը, հրդեհեց, կրակի մատնեց հին աշխարհի ամենամեծ տաճարը և իր անունը կապեց պատմութեան, անմահացաւ... որպէս չարագործ։

Հայ անուն կրող լաքէներ եւ Նայիրեան ճուճուներ թող չհեգնեն մեր ծով արիւնը և թող սարսափին խաչը հանուած մեր հէգ մայրերու ուրուականներէն և լլկուած ու ողջ ողջ թաղուած քոյրերէն։

Վ. Ս. ԱՄԵԱՆ

Պ. ԵՏՕ

Լիբանան և Սիւրիան էնկիւրի և Մոսկուա չեն. տարագիր հայ ժողովուրդի աւանդութիւններուն եւ սրբութիւններուն հետ խաղացող և անոր հանդիսաց վրդովել ուզող գաճաճներ ազատ են երթալ էնկիւրի և հոն խնկարկել արիւնով սնած ու մեծցած դահիճներուն։

Կեղծիքի դէմ ճշմարտութեան յարգանք, ու ապականութեան տեղ քիչ մը մաքրութիւն կ'ուզենք տեսնել։

Մայիս 28ի առթիւ կուգանք մէյ մըն ալ յայտարարել թէ այս ժողովուրդը թիթեղներու և ցեխերու մէջ խողերու կեանքը չուզեր ապրիլ և կը պահանջէ արեան հատուցում։

Ճշմարիտ է այն կարծիքը, թէ մարդկութիւնը դառնացնող տառապանքներու մեծագոյն մասը հետեւանքն է իրերու և երևոյթներու սխալ դնահատումի։

Դր. Գ. ԳՈՒՏՈՒԼԵԱՆ

ՄՈՒՐԱՏ

ԴՈՒՄԱՆԻ ՄԱՐՏԱԿԱՆ ԽՈՒՄԲԸ

ԲԵՌԻ

ՀԱՄԱԶԱՍՊ

ՄԵՐ ՕՐԸ

Զի գիտեմ թէ մտաւորականութեան և ականաւոր դէմքերու այս շարքին մէջ ինչպէս պիտի համարձակիմ գրիչս շարժել և իմ ալ յարգանքի տուրքը բերել այն թուականին՝ որը հայերուս համար, ըստեղծեց նոր դարագլուխ մը — 600 տարուայ գերութենէ և իսոր քունէ մը յետոյ։

Ժողովրդական առածը կ'ըսէ, այն որ իր ունեցածը կուայլ, չ'ամրցնար։ Այս սկզբունքով ալ կը յանդգնիմ այս խորհրդաւոր օրուան առթիւ երկու տող գրել։

1918-9 թուականին խելայեղ խանդավառութիւններու և ցնծութիւններու մէջ էինք բոլորս, երիտասարդներ, ու ինչպէս, գիշեր ցերեկ, Կիլիկեան աշխարհէն կ'երազէինք Հայաստանը։

Անզուսպ բաղձանք բոլորիս, բոլորիս մօտ, երթալ, ծառայել հայրենիքին, «զինուոր ըլլալ», կռուիլ, արիւն թափել և մանաւանդ վրէժ լուծել։

Կը յիշեմ թէ ինչ խելայեղ ցոյցերու մէջ համբայ դրինք մեր երկու պատգամաւոր ընկերները՝ Ծամհուրն ու Վերածինը Դաշն։ Պատգամաւորական ժողովին։

Կը յիշեմ նաև այն՝ որ ինչպէս կը համբուրէինք ընկ. Վերածինը երբ դարձաւ Հայաստանէն, որովհետև իր հետ բերած էր Հայասաեի հոտը։

Անկէ վերջ մէկուկէս տարի այ այս ոսկի շրջանը ու անա, Կարսի անկումէ, Կարսի վերադարձէ եւ վերջապէս այն ինչ որ բոլորս գիտենք։

Մեր հայրենիքէն դուրս, 13 տարիով բաժնուած այդ թուականէն այս վտարանդի երկրին մէջ։ Սակայն այս բոլորը չեն ձգեր դեռ, որ Մայիս 28ի մէկ ազգանշան չի հաւաքէ իր չուրջ հայրենակ սրտ բաղմահազար հայութիւն։

Ու կարծես տարուէ տարի աւելի մեծ թափ, աւելի ստիպողականութիւն կ'ստանայ և մարդիկ կ'սպասեն անհամբեր այդ թուականին, սպրելու համար գոնէ մէկ քանի ժամ հայրենի յիշատակներով։

Այս բոլորը սակայն՝ զեռ բաւական չեն։

Երիտասարդ ընկերներ, խօսիլ ու ցնծալ, հառել ու ծափահարել չէ միակ ձեր կոչումը։

Հաշուի նստինք միասին ձեզ հետ։ Ինքնաքննութիւնք ու մտածենք։

Անցեալ տարուընէ մինչև այսօր ինչ ըրինք, քայլ մը ևս մոտենալու համար, ասոիճան մը ևս մեր եւ մեր նահատակներուն մտքին մէջ Մայիս 28ին դաղափարը տեղաւորելու, զայն կերտողներուն և այդ կերտումի ճամբուն վրայ ինկող մեր բիւրաւոր յայտնի և անանուն հերոսներու ոգին ու լուսը ներշնչելու համար հանող սերունդին։

Զգաստանք մեր գոհողութեան ասոիճանը, մեր պատրաստակամութիւնը և տեսնենք թէ արդեօք մենք խօսքի՞ թէ գործի սերունդ պէտք է կոչուինք։

Ցարդանքի լաւագոյն հարկը ընծայած կ'ըլլանք այս նուիրական օրին, եթէ մենք փոխանակ ցոյցեւ երեւեկաններու, լծուինք գործի, նոր սերունդի դաստիարակչական գործին, վառ պահելով անոր մէջ հայրենիքի գաղափարը։

Գահենք մասունքի պէս այն աւանդները, որոնք մեզ ձգեցին մեր վեթերանները՝ Մայիս 28ը ստեղծողները։

Ձեզ է խօսքս երիտասարդ ընկերներ. մեծ է ձեր պարտականութիւնը ու դժուարին։

Բոլոր ձեր կարողութիւնները, որքան ալ հաւատ ըլլան, ի սպաս դրէք ձեր չրջափակի երիտասարդութեան։ Բացատրեցէք Մայիս 28ի իմաստը, և բացատրեցէք ասոնց ծնունդը, մեր նուիրական սուգագոյնի կողքերուն տակ, ամուր դրոշմեցէք անոնց մէջ այն հաւատքը, թէ այն կուսակցութիւնը որ ծանրածանր պայմաններու տակ ստեղծեց Սարտարապատի եւ Ղարաքիլիսայի արդիւնք Մայիս 28, այսօր աւելի քան կանգուն է ու եռուն, որ եթէ մէկդի է ձգած իր սուրը այսօր, այս վտարանդի երկինքներուն տակ, լծուած է սերունդի դաստիարակչական մեծագոյն գործին, ու այս գեղեցիկ թուականը դեռ չատ պիտի խանդավառէ մեզ և ծնունդ տայ նորանոր ներշնչումներու և գործերու, ինչպիսին է մեր Համազգայինը, որուն նմանապէս տարեդարձն է այս օր, մինչև որ հարթուին մեր ճանապարհի խոչընդոտներն ու տատասկները, և մենք անսայթաք երթանք մեր հայրենի լեռներու օդը շնչելու, ու տանինք մեզ հետ մեր պաշտելի եռագոյնը ծածանեցնելու Արարատեան աշխարհի բարձունքներուն, որոնք այնքան կարօտն ունին անոր տեսքին։

ԲԱԳԴԱՍԱՐ

ԻՏԷԱԼԸ

Գիշե՛ր էր այն առեն և լուռ...
Մեղմ զեփիւռ մը յուլօրէն
Մուրացկանի պէս կ'այցելէր ամէն տուն։
Փողոցին մէջ ամայի
Կ'արձագանդէր ընդհատ հարուածն ուժգնօրէն
Գիշերապահին մենաւոր։
Դիրայն լուսնակն էր հեռուն,
Որ ամպերու նուրբ շղարշով ըսքօղուած,
Արծաթափայլ ջինջ տարափով մը ցոյլուն,
Սիրահարի տամուկ համբոյրն քնքշօրէն
Կը ձօնէր դալկահար հէք ճակատիս։
Ու մեղմօրէն կը սուզուէր
Հարսերու վեհ նազանքով
Սանտրուելով նոճիներէն դերեզմաննոցին դրբացի։
Ես այն պահուն թևերս ծալած խաչաձև
Մենութեան ծոց թախծապատուած սենեակիս,
Ու հառաչներ կ'արձակէի դէպ՝ երկինք
Լալով անվերջ թռչնած ծաղիկը տարաբախտ վիճակիս։
Եւ անա՛, բարձրահասակ պատգամաբեր մ'էր յանկարծ
Շիկահեր, գեղաչուք,
(Երազ էր թէ իսկութիւն)
Ինձ այս պահուն երևցաւ։
Եւ հայրօրէն ձեռքը ուսիս վրայ դընելով
Սկսաւ խօսիլ ինձ այսպէս.
—Հերիք որդի ալ հերիք,
Տառապեցար այսքան տարի և լացիր
Փչէ չղթան ոտքերուդ,
Գրնա՛ գրնա այսուհետեւ արշաւէ՛
Դու պիտ' գտնես անկասկած
Քու նախնիքդ ազատուած հէք քոյրերուդ
Պահուած այն բոյնն երջանիկ,
Մի մոռնար բնա՛ւ կրծել վրրդ վիշտդ կախ,
Որպէս յուսոյ հրմայեակ՝
Աճիւնն անթաղ պպտերուդ։
Արդ մինչ ա՛յդ, դու թոթափէ մրոայլ վիճակդ և անվախ
Վաղ առաւօտ երբ արշալոյսն ողջունէ
Քեզ չոդերուն եօթներփեան
Ընթացքիդ դէպի յառաջ միշտ յառաջ։
Միշտ անվեհեր ճեղքէ ովկէանն ու ծովեր,
Անցիր գընա՛ դու լեռներէն ապտիր,
Նրպատակիդ անծայրածիր դաշտերէն։
Ամպրոպն ու չանթ թող չսարսեն քեզ բրնաւ
Մի կրրեր սուր և ոչ այ հուր, հրացան։
Ունեցիր միայն կամքդ երկաթեայ քեզ նիզակ։
Սրտիդ մէն մի բախումին
Ցառաջացիր անսասան,
Թող ողջ երկիրն դողդրդի
Իւրաքանչիւր քայլափոխիդ կրանիտի հարուածին։
Եւ թաղէ հոն անխափան,"
Քեզ հեգնողներն փոշիին մէջ ընթացքիդ
Ունեցի՛ր որպէս դրոշ գաղափարդ
Եւ գրոշմէ անոր վրրայ ոսկետառ
Վեհ նպատակն արշաւիդ,
Մի զարներ դուռն հարուստին
Եւ մի մոռնար ամէն գիշեր յարատև
Մինչև ընթացքդ աւարտի
Այցելել տուն մ'աղքատի։
Եւ արշաւէ՛, արշաւէ
Նոյնիսկ գինէ երևի
Հեռանկարն ընթացքիդ,
Կանգ մի՛ առներ բընաւ դուն,
Նրպատակիդ ուղին գծած ես արդէն։
Վատի գործն է նժդեհ ապրիլ լուծի տակ,
Քեզ ծնողներն քեզի համար գոհուեցան
Զարհուրանքի և սարսափի ժամերուն,
Արիւնն անոնց կաղմէն տրիւնդ և հոգիդ,
Այժմ անոնք քեզ կը դիտեն
Հոն կապոյտին մէջէն անթարթ յուսալիր։
Երկնի լոյսերն այս գիշեր
Դափնեպսակ յաղթանակիդ վեհօրէն
Նախատօնակն երգեցին։
Ես արդ եկած կ'աւետեմ
Քեզի երկնի թագաւորին իրէն ու տենչ
Այժմէն յառա՛ջ, յառաջ քայլ՛ դու որդի
Եւ հոն կանգ առ միայն երբ տեսնես
Հողն այն կարմիր սրբազան
Այն հողն որ կեանքդ էր տրուած
Ադամէն նոյ, Նոյէն մինչև հայկ, Ցաբէթ,
Ցաւերժացող սերունդին,
Կանգ առ դու հոն ուր դարեր,
Պայքարեցան հայկական վայտերն երբեմնի,
Ուրկէ անցան Արտաշէսներ, Լևոններ,
Իրենց փառքովն վաղանցուկ։
Հոն ո՛ւր տեսնես շինականին, խրճիթէն
Գուլայ գուլայ խնկանման
Ծուխը ծխանին ժայռացող,
Կանգ առ այլևս.
Վերջ դիր այնտեղ արշաւիդ,
Եւ Հայկի պէս երբ հպարտ Բելն բռնաններ
Կանգնէ դու հոն, գաղափարիդ պէս հրսկայ
Կոթող մ'նկայ մարմարէ
Եւ քանդակէ վէսօրէն
Իտէալիդ համակ պատկերը չրքեղ,
Փառքն ու յաղթերդն սերունդիդ
Փառքն ու ապագան թոռներուդ։
Սերտէ անոր ցուրտ կուրծքին վրայ կրոանովդ
Ջինջ արշալոյսն յոյսերուդ,
Եւ յարատև ամէն տարի ցմռոնաս,
Մայիսի մէջ երբ գեղգեղեն մեյանոյ,
Հեչա գայլայլով վարդակարօտ սոխակներ,
Երբ սիւքն երգէ օրօրն ազու գգուանքով.
Երբ վարդ. չուչան փթթին ժպտին ցողաթուրմ,
Հիւսէ փունջեր, դրբասանգներ գեղաթոյր
Ի յիշատակ փառապսակ անոնման
Տարեդարձին յաղթանակիդ այս օրուան
Վեհ յաղթերդով ձօնել նրէրդ արդարիր։
Եւ յետ այնու անմահօրէն ծածանի
Թող սուրբ դրոշն իտէալիդ
Որովհետև արդարութիւնն առ յաւէտ
Քեզի ձօնած պիտ' ըլլայ
Իր բիւրեղեայ ձեռքերով
Ցաղթանակն այս փառապանծ,
Ցաղթանակն այս տենչալի
«ԱԶԱՏՈՒԹԻՒՆ» իտէալիդ։

25—5—31

Գ. Հ. ԽԱՉԵՐԵՍԵԱՆ

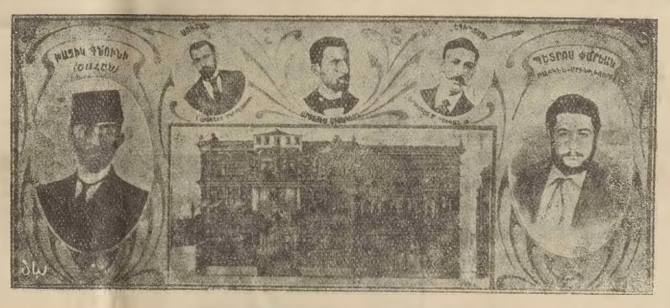

ՊԱՆՔ ՕԹԹՕՄԱՆԻ ՀԵՐՈՍՆԵՐԸ

ՄԱՅԻՍ 28-Ի ԱԿՏԸ

Գրեց՝ Ս. ՎՐԱՑԵԱՆ

1919 թ. գարնան Հայաստանի կեանքի կարևոր երևոյթներից մէկն էր Արևմտահայ երկրորդ համագումարը, որ ծրագրուեց միկուսակցական մի չարք խորհրդակցութիւնների մէջ։ Դեկտ. 19ին կազմուեց համագումարի կազմակերպիչ կոմիտէ։ Այս վերջինիս դիմումին վրա՝ Հայ. Խորհուրդը Դեկտ. 28ին տրամադրեց 35,000 ռուբլի համագումարի կարիքների համար։ Համագումարը ենթադրւում էր բանալ Ցուլիս. 25ին, բայց չրջանների պահանջով՝ յետաձգուեց տասն օրով։

Համագումարին մասնակցում էին 55 պատգամաւորներ։ Պատգամաւոր չէին ուղարկել Մարմարի, Ղամարլուի և Դարալագեազի գաղթականները։ Բացակայում էին նաև Ղարաքիլիսայի 2 պատգամաւորները։ Հրաւիրուած էին նաև Ամենայն Հայոց կաթողիկոսի ներկայացուցիչը, Անդրանիկ և ուրիշներ։ Անդրանիկի մօտ ուղարկել էր յատուկ մարդ՝ խնդրելով, որ անպատճառ ներկայ գտնուի համագումարին, բայց նա չէր համաձայնւել։ Իր պաշտօնական նամակում (յունիս. 25) նա գրում էր. «մտածելով, որ չեմ կրնար այդ համագումարին մասնակցելով օգտակար դառնալ և թեթեւացնել ձեր աշխատանքները, ուստի հրաժարւում եմ ներկայ լինել այդ համագումարին»։ Կաթողիկոսը ուղարկել էր օրհնութեան կոնդակ և Գ. եպ. Զէյթլեանին՝ ներկայացուցիչ իր կողմից։ Շնորհաւորական նամակներ էին ուղարկել Հ. Ց. Դաշնակցութեան Արևմտեան Հայաստանի Կենտր. կոմիտէն և հայ Ռամկավար կուսակցութեան Երևանի Շրջանային Վարչութիւնը։

Փետր. 4ին և 5ին տեղի ունեցած նախապատրաստական նիստերում կազմուեց համագումարի նախագահութիւնը — 3 նախագահներ՝ Գր. Բուլղարացի, Վ. Տէրոյեան և Վ. Քրմոյեան, երկու քարտուղարներ՝ Ա. Կիտուր և Ց. Վարդապետեան, լիազօրութիւններ քննող մարմին և 4 յանձնաժողովներ — չրջանների զեկուցումների, քաղաքական, ներգաղթի և հայաբարդի կազմակերպչական։

Համագումարի պաշտօնական բացումը տեղի ունեցաւ Հայ. Խորհուրդի սրահում, փետր. 6ին, Դր. Բուլղարացիի նախագահութեամբ։ Կաթողիկոսական կոնդակի ընթերցումից յետոյ, ողջոյնի ճառեր խօսեցին Ց. Բալջանունին, որ յայտնեց կառավարութեան դանկութիւնը՝ այս համագումարով վերացած տեսնել հայութեան հատուածական բաժանումը, Ս. Վրացեանը, Կորիւն Վարդ.ը, Ս. Թոփալեանը, Ե. Ցարութիւնեանը, Ա. Տէր Ցակոբեանը և Խաչիկեանը։ Վ. Տէրոյեանը կարդաց մի զեկուցում համագումարի աշխատանքների մասին։ Վ. Քրմոյեանը յարգանքի խօսք ուղղեց նահատակւած զոհերի յիշատակին։ Հասարակութիւնը, որ խռնւած էր սրահում, ջերմ վերաբերմունք ցոյց տւեց համագումարին։ Բազմաթիւ կազմակերպութիւններ, հիմնարկութիւններ և գործիչներ գրաւոր ողջունել էին համագումարը։

Համագումարի աշխատանքները անցան հաներաշխութեան մթնոլորտում. միայն քաղաքական բանաձևի չուրջ տեղի ունեցան բուռն վիճաբանութիւններ ու բախումներ։ Արևմտահայութեան քաղաքական կամքի ձևակերպումն էր այդ։ Բանաձևն ասում է.

«Արևմտահայ երկրորդ համագումարը՝ քննելով հայ ժողովրդի ներկայ կացութիւնը՝

I.— Սրտագին կողջունէ և կը յայտարարէ Ազատ և Միացեալ Հայաստանի անկախութիւնը։

II.— Լիակատար վստահութիւն կը յայտնէ Ազատ և Միացեալ Հայաստանի Ղողոս Նուբար փաշայի անդրանիկ զաւկին։

III.— Կը յայտարարէ իր վճռական որոշումն ու կամքը՝ ունենալ քաղաքական և պետական մէկ միութիւն համազգային հատուածներու և երկրամասերու միաւորութեամբ։

IV.— Կը պարտադրէ ընտրւած «Գործադիր Մարմնին» նախարարական դանիքին հետ անմիջական յարաբերութեան մէջ մտնել՝ իրականացնելու և գործնականացնելու քաղաքական և պետական այն բոլոր աշխատանքները, որոնք հարկաւոր են Ազատ և Միացեալ Հայաստանի պետական գոյութիւնը հիմնաւորելու համար։

V.— Միաժամանակ կը պարտադրէ ընտրւած Գործադիր Մարմնին՝ գործնական քայլեր առնել Արարատեան Հանրապետութեան նախարարութեան և Խորհրդարանի հետ Միացեալ Ազատ Հայաստանի անկախութիւնը յայտարարելու և իր մասնակցութիւնը բերելու գոյութիւն ունեցող պետական և օրէնսդրական հաստատութիւններու մէջ համազգային միութիւնը իրականացնելու համար։

VI.— Կը պահանջէ Ազատ և Միացեալ Հայաստանի պետական գոյութեան երաշխաւորումը՝ դաշնակից պետութիւններու քաղաքական, տնտեսական և ռազմական ժամանակութեամբ և աջակցութեամբ։

VII.— Կը պահանջէ Հայկական Մեծ Եղեռնի հեղինակ եւ պատասխանատու ճիւաղներուն՝ Վիլհելմի, Էնվէրի, Թալէաթի, Ճէմալի, Նազրիի, Պէհաէտտին Շաքիրի և ընկեր նահանգապետներու, կառավարիչներու և բոլոր զեկավարներու գինւորական դատարանով պատժիլը։

VIII.— Կը պահանջէ հայ ժողովրդի վնասներու ամբողջական հատուցումը ի հաշիւ Օսմանեան կառավարութեան»։

Համագումարը բանաձևեր հանեց և արևմտահայ նախկին մարմինների հաշուեյարդարի ու ներգաղթի մասին։ Առաջինը ասում էր.

«Արևմտահայ Բ. Համագումարը՝ լսելով հաշուեյարդար յանձնաժողովի զեկուցումը արևմտահայ նախկին մարմիններու մասին և տեսնելով որ անոնք կազմւոյց վիճակի մը մէջ կը գտնուին չնորհիւ այն հանգամանքին, որ 1918. Մայիս ամսէն ի վեր ոչ մէկ տեղ չեն յաջողած մեծամասնութիւն կազմել, իրենց ընտրողներուն հաշիւ տալ և իրենց տնտեսական-բարոյական գործունէութեան հաշիւը ներկայացնել, ինչպէս նաև չնորհիւ այն հանգամանքին, որ ոչ միայն իրենց ընտրողներու մօտ չեն վերադարձած և Բ. Համագումարին չեն ներկայացած, մի քան, որ ըստ ամենայնի անոնք հնարաւորութիւն ունէին ընելու, այլ և մի միայն 2—3 հոգի համամայնութեամբ յանձն են առած արևմտահայ փախստականութեան հանդէպ այնպիսի պարտականութիւններ կատարելու, որ երբեք իրենց վրա դրած չէ եղած, անոնց դումարները անձնական պատասխանատուութեամբ զանազան գործերու յատկացնելով, մի բան որ ո՛չ համագումարը, ո՛չ կոնֆերանսը և ոչ ալ խորհուրդները չէին թոյլատրած։ Արևմտահայ Բ. Համագումարը, որպէս Հայաստանի Հանրահետութեան սահմաններու մէջ ապաստանած փախստական ներկայացուցչութիւնը՝ կը յայտարարէ նախկին խորհուրդները լուծւած՝ պահանջելով բարոյական և նիւթական հաշուետուութիւն իրենց ամբողջ գործունէութեան վերաբերմամբ թէ՛ հաւաքականօրէն և թէ՛ անձնապէս»։

Ներգաղթի համար «Համագումարը կը հրահանգէ ընտրւելիք մարմնին այժմէն անհրաժշտ միջոցներու ձեռնարկել պատմական Միացեալ Հայաստանի կառավարութեան մօտ և դաշնակիցներու ներգործման միջամտութեամբ և ազդեցութեամբ պետականորէն ապահովել ներգաղթող ժողովրդի ֆիզիքական գոյութիւնը և պարենաւորման անհրաժեշտ պայմանները, ինչպէս նաև անոր հետևող վերաշինութեան գործի իրականացման անհրաժեշտ տեսակները հաւաքել»։

(Շար.)

ՄԵՐ ՏՕՆԸ

Երէկ՝ կը տօնէինք Ապրիլ 24ը, մեր նահատակներու օրը, այսօր՝ կը տօնենք անոնց երազած անկախութեան ստեղծման թուականը։

13 տարիներ առաջ, 1918 Մայիս 28ին, հայութիւնը դարաւոր ըսարրկութեան ծանր շղթան նետելով իր վիզէն, ստեղծեց Մայիս 28ը, իր անկախութեան օրը։ Մայիս 28ի ստեղծումով մեր միլիոն մը նահատակներու դարաւոր ուխտն էր որ կ'իրագործուէր, եւ որը հայութեան համար նոր նուիրումներով ուխտի օր կը դառնար։

Հասարակական ճշմարտութիւն մըն է թէ՝ ազգերը կ'ազատագրուին մեծ եւ դառն երկունքներէ վերջ։ Սակայն նկատելի է որ, հայ ժողովուրդի անկախութեան ու ազատագրութեան երկունքը, իր տեւողութեամբն ու դառնութեամբը նմանը չունի բովանդակ աշխարհի պատմութեան մէջ։

Կորսնցուցինք մեր անկախութիւնը, սակայն ոչ մեր հայրենիքը, թէեւ ճնշուած օտար սուիններու տակ։ Մեր վաղուայ յաղթանակի միակ երաշխիքն է այսօրուայ փոքրիկ հայաստանը։

Պիտի գտնենք մեր անկախութիւնը վերստին, ո՛ր մշուշի ետեւ այ պահուած ըլլայ ան։ Ու հասնելու համար այդ օրուայ փառահեղ արշալոյսին, պէտք է ամէն տարի ուխտի գալ Մայիս 28-ի խորանին առջեւ նոր պայքարներու եւ նոր նուիրումներու համար։

Անկախութեան անկումին յաջորդող մառախլապատ օրերը, յուսալքումէ յուսալքում առաջնորդեցին հայ ժողովուրդը, բայց հայութիւնը տարին անգամ մը, կ'ապրի անկախութեան շունչով։ Արտասահմանի հալածական ու տարագիր հայութիւնը շքեղ հանդէսներով կը տօնէ Մայիս 28ը, իսկ երկրի հայութիւնը իր սրտի խորէն, գաղտնի կը տօնէ իր հայրենիքի անկախութեան տարեդարձը։

Այն ժողովուրդը որ միայն մէկ օր կը վայելէ անկախութեան օրը, չի կրնար զայն մոռնալ, բայց մենք ոչ միայն մէկ օր, այլ երկու ու կէս տարի ըմբոշխնեցինք Անկախութեան բարիքները։

Մեր դարաւոր ազատագրական պայքարը տակաւին չէ վերջացած։ Մայիս 28-ի վերստեղծման բոցացայտ պահանջը հրամայական պէտք մը դարձած է։ Հայութիւնը պիտի փնտռայ, եթէ չտիրանայ իր սեփական անկախ հայրենիքին, որովհետեւ հոն միայն կարելի է բարձրանալ տնտեսապէս եւ բարոյապէս։

Այսօր մասնաւորապէս յետ պատերազմեան նոր սերունդը՝ անհող ու աներդիք, հայրենիքի սրբազան հուրովը լեցուած, ծանր պարտականութիւն մը ունի իր վրայ. այդ է վերականգնել իր հայրենիքը։ Ճամբուն մէկ մասը հարթուած է արդէն, կը մնայ մինակ վճռական վարկեանին անյողդողդ քալել, դիմագրաւելով բոլոր տեսակի խոչընդոտները։

Ու այսօր բարձր ձայնով պէտք է գոչենք, փա՛ռք բոլոր անոնց յիշատակին՝ որոնք Սարդարապատէն մինչեւ Ղարաքիլիսէ ու Բաշ-Ապարան ահաւոր գուպարի մէջ նետուեցան, ցեղի ազատագրութեան համար, այդ փոթորկոտ օրերուն։

Մայիս 28-ը տօներու տօնն է, եւ անոր յաջորդելիք Միացեալ եւ Անկախ Հայաստանի օրը, անպայման պիտի գայ, եւ այն ատեն վերստին տարագիր հայութեան դրօշը՝ պիտի ծփայ ալեփառ Մասիսի գագաթին վրայ։

ՀՐԱՆԴ ԱՐՄԷՆ

ՍԱՐԳԻՍ ԿՈՒԿՈՒՆԵԱՆ

ՏԱՐՕՆԻ ԱՌԻՒԾԸ ԻՐ ԿՈՐԻՒՆՆԵՐՈՎ

ԱՐՄԷՆ ԳԱՐՕ

«ԱՐԵԱՆ ՍԱՂՄՈՍՆԵՐՈՒԷ»

ՄԱՅԻՍ 28ին

Անոնց՝ որ այդ
ճամբան ինկան

Ելի՛ր, տրդա՛ս,
Տե՛ս, ի՛նչ արեւ է ծագեր,
Մեր Սեւանայ բարձրերեն.
Արեւ ծագեր,
Նոր կեանք բերեր աշխարհին։
Հրեշտակներ՝
Ձերմակ, շուշան թեւերով
Տե՛ս, օդին մէջ կը ճախրեն։
Ելի՛ր, որդեա՛կ,
Անբիծ կոյսերն ի՞նչ անուշ
«Փառք ի բարձունս» կը զարնեն
Փանգիռներով սատափ։
Ելի՛ր, ու տե՛ս,
Հայուն երա՞զն է ելեր.
Այգին ծաղկեր,
Զոյգ Մասիսի լանջերուն,
Ու ակոսին՝
Ոսկեւ հարսի մը նրման
Կը հասունցնայ հեզ համար։
Ելի՛ր, քայլ՛,
Արարատեան դաշտին վրայ
Ազատութեան տո՛ն են կերտում,
Եռագո՛յնն է բացուեր գլխիդ։
Մուրբ Յակոբի աղբիւրն
Կեանք կը բղխի հեշտանուշ։
Մանկան այգուն,
Դաշտն է գացեր
Իր հո՛ ոսկ'ը կ'երգ.
Տե՛ս, մրջակն ալ կարմիր հողին
Կուրծքին վրայ
Կը ցանէ սերմը բարի։
Նրանցենիներ սրտիդ նրման
Արեա՞ն կոկոն են բացեր,
Ու դուն տակաւ կը նրնչես
Այդ ի՞նչ ծանր մրափով։
Ելի՛ր, որդեա՛կ, ու նայէ՛,
Շուրջ բոլորդ
Անկախութիւն կը հրնչէ,
Ցարերն ամէն կեանքը կ'երգեն
Սաղմոս կ'ըսեն,
Ալելուիա՛, ալելուիա՛։
Մինչ կոչնակներն ամէն կողմէ
Զարթնումի ժամ կը կարդան
Ի՞նչ եղաւ քեզ,
Աչերդ ի՞նչու չես բանար
Մահու քրմբի՛ւն է իջեր
Մահաղ գլխուդ։

∴

Գիտե՛մ, տրդա՛ս,
Սիրտդ գրնդակն է ծակած
Եռագոյնի՛ն դո՛ւն ալ՝ արիւնդ ես տուեր
Ուրեմըն փա՛ռք, այն բոլորին՝
Որ քեզի պէս, ու քեզի հետ
Անկախութեան մեծ Նրագին
Ճամբան ինկած
Կը նրնչեն։

ՄԻՍԱՔ ՈՒԼՆԵՑԻ

18 *Մայիս* 1931, *Տէր-Զօր*

ՄԱՆՈՒԿ ՅԷՏՍՅԻՆ

ՄԱՆՈՒԿ ՅԷՏՍՅԻՆ

ԶՕՐԱՎԱՐ ԱՆԴՐԱՆԻԿ

ՊԱՂԵՍՏԻՆԵԱՆ ՆԱՄԱԿԱՆԻ

(Սեփական Թղթակցութիւն)

Մարդահամար.— Մամլոյ Դիւան.— Ոստիկանական ուժերու վերակազմութիւն.—Արաբ Գործադիրին ցնցումներ.— Գողութիւն մը.—Ս. Յակոբի անցուդարձերեն

Երուսաղէմ, 25 Մայիս

Համաձայն Պաղեստինի կառավարութեան պաշտօնական հաղորդագրութեանց, յառաջիկայ Հոկտեմբեր ամսուայ ընթացքին Պաղեստինի բնակչութեան ընդհանուր մարդահամարը պիտի կատարուի, այս առթիւ ընարուած յատուկ ժամանակամբի մը հսկողութեամբ և բոլոր շրջաններու կառավարական պաշտօնեաներու աջակցութեամբ։ Այժմէն յիշեալ մասնախումբը սկրսած է իր նախապատրաստական աշխատութեանց, և հետզհետէ, ըստ իր հայեցողութեան և հրահանգներուն, շրջաններու մէջ ժամանաւոր ժարմիններ կեանքի պիտի կոչուին, որոշեալ թուականին ըստոյգ և լրացուցիչ թիւերով բնակչութեան քանակը ճշդելու համար։ Նախորդ մարդահամարը տեղի ունեցած էր, ոչ այնքան լրիւ և ամբողջական, դինադադարէն անմիջապէս վերջը, և իշխանութիւնները և յայորդական քաղաքական դէպքերու և անցուդարձերու առջև յաճախ կարիքը կ'զգային նոր և լրացուցիչ մարդահամարի։ Եւ ահա, յառաջիկայ Հոկտ. ամսուայ ընթացքին, և կամ ալ քանի մը շաբաթ աւելի ալ, Պաղեստինի բնակչութիւնը օրինական միջոցներով պիտի վիճակագրուի։ Ինչ տարակոյս որ նման ձեռնարկ մը, մանաւանդ ներկայ դարուս քաղաքական վերիվայրումներու ընթացքին մեծ դեր կը խաղայ։

Յաճախ այս սիւնակներուն մէջ չեշտած եմ մեզ համար ալ անհրաժեշտութիւնը նման ձեռնարկի մը, շատ մը տեսակէտներէ, բայց ցարդ ոչ մէկ քայլ այդ ուղղութեամբ, մինչդեռ շատ դիւրութեամբ կրնար վիճակագրական ցանկ մը պատրաստուած ըլլալ։

Ո՛չ ոք կրնայ այսօր ճշգրիտ թիւ մը տալ Պաղեստինահայութեան քանակի մասին։ Ոմանք երեք հազար կ'ըսեն, ոմանք՝ չորս հազար, իսկ շատեր ալ հինգ կամ վեց հազար (Անդրյորդանանով միասին), բայց բոլորն ալ սխալ են և չեն ներկայացներ զէթ մօտաւոր պատկերը իրականութեան։ Դեռ երէկ էր երբ տեսակցութեան մը պահուն, օտար հաստատութեան մը մէջ պաշտօնավարող հայ մը ուզեց ինձմէ իմանալ թէ որքան հայութիւն կը հաշուէր Երուսաղէմը, ճիշդն ըսելով չկրցայ որոշ թիւ մը տալ իրեն։ Քիչ մը կամք, զոհողութիւն և նուիրում, և վստահ եմ մենք կ'ունենանք Պաղեստինահայութեան ճշգրիտ վիճակագրութիւնը։ Պատեհութիւն մը ահա մարդահաւարը, օգտուինք գոնէ...։

***

Պաղեստինի կառավարութիւնն ալ ի մօտոյ պիտի ունենայ իր մամլոյ դիւանը (Press Department)։ Արդէն քաղաքս կը գտնուի Անգլիացի փորձագէտ մը, Պ. Մ. Ֆրրնէս, որ պաշտօն ունի կազմակերպելու առաջին մամլոյ դիւանը Պաղեստինի մէջ։ Սոյն դիւանին կարիքը շատոնց զգալի էր, և յաճախ օրագրողներն ու թերթերը կը յիշեցնէին իշխանութեանց թէ՝ նման դիւանի մը գոյութիւնը անհրաժեշտ կարիք մ'էր այլևս, և պէտք էր օր առաջ կեանքի կոչել ան։ Եւ այսօր, ահա, կառավարութեան հսկողութեան տակ կը կազմակերպուի մամլոյ դիւանը, Անգլիացի փորձագէտ լրագրողի մը ղեկավարութեամբ։ Թերթերը շաբաթներէ ի վեր արդէն կ'արտայայտեն նոր դիւանի մասին և զանազան թելադրութիւններ եւ կարծիքներ կը յայտնեն։ Նաև պահանջներ ի նպաստ օրագրողներու դիւրութեանց համար։

***

Գրած էի թէ զանազան քննիչ յանձնախումբերու տեղեկագիրներէն վերջ և ներկայիս աւելի քան երկու ամիսէ ի վեր Պաղեստին գտնուող Օ'Տօնրլի յանձնախումբի կարգադրութեանց համաձայն, կառավարական զանազան պաշտօնատուներու մէջ վերակազմութեան շրջան մը սկսած է։ Առաջին հերթին ոստիկանական ուժերն են, որ կը վերակազմուին ներկայիս։ Կը կարծուի թէ առանձին կազմով և անուններով անգլիացի ոստիկաններու մասնաբաժինը պիտի ջնջուի և պիտի բացուի տեղական ուժերու կազմին, որը պիտի կրէ «Պաղեստինի ոստիկանութիւն» անունը։ Բնական է թոչակներու ալ կարգադրութիւնները ըստ այնմ տեղի պիտի ունենան։ Պաղեստինի կառավարութեան գլխաւոր խնդիրներէ մէկ բաժինը յատկացուած է ոստիկ. պաշտօնատան ծախսերուն, և Լոնտոնի կառավարութիւնը շանցներ է տիպարկազմ մը ստեղծելու հոս ալ, մանաւանդ վերջին անցքերէն վերջ։

***

Արաբ Գործադիր Խորհուրդը վերջերս զանազան ցնցումներու ենթարկուեցաւ։ Ոմանց կարծիքով անդամներու և դիւանի մէջ տարաձայնութիւններն են պատճառը ցնցումներուն, իսկ ուրիշներ արտաքին «դաւ» մը կը տեսնեն։ Որոշ բան մը չէ կարելի ըսել։ Եւ հաւանական է առաջինը, և՛ հաւանական երկրորդը։ Նախագահը Մուսա Քեազիմ փաշան, երկու շաբաթ առաջ, իր առողջական վիճակը պատճառաբանելով, հրաժարականը ներկայացուց։ Արաբական շրջանակները անակնկալի եկած իրար անցան։ Թերթերը զանազան մեկնութիւններով աւելի արծարծեցին իրերու վիճակը, և հարցը եփրայական մամուլին փոխանցուելով՝ ճեղքուածքի տարաձայնութիւններ սկսան շրջան ընել։ Եւ խոհեմ քայլը առնուեցաւ Գործադիրի անդամներուն կողմէ, ու պնդումներէ եւ յորդորներէ վերջ Քեազիմ փաշան յետ վերցուց հրաժարագիրը, ըսել չըսելու համար «ճեղքուած»ի պատմութիւնը։ Դոհ են բոլորը այժմ, և կը յուսացուի Գործադիրը աւելի ամուր հիմերու վրայ դնել յետ այսու։

***

Երկու շաբաթ առաջ քաղաքս կրթուած «ճարպիկ» գող մը, կամ գողերու խումբ մը, կը յաջողի Երուսաղէմի Համակատան դրամարկղէն, գիշերանց, առանց երկար տանջանքներու և աչխատութեանց, Հայֆայի Barclays Bank-ի մասնաճիւղին կողէ Երուսաղէմի ճիւղին անուան զրկուած եօթը հազար հինգ հարիւր Պաղեստինեան ոսկիի գումար մը պարունակող երեք ծրարները վերցնել, և առանց զգացնելու եւ նշմարուելու, ինքնաշարժով մեկնիլ քանի մը թաղ անդին գտնուող իր տունը։ Յաջորդ օր, առտուն, բոլորը անակնկալի կուգան, երբ դրամարկղը բանալ վերջ կը տեսնեն, որ դրամները հաշուարներ են։ Ոստիկանութեան լուր կը տրուի, քննութիւնները կ'սկսին, բայց անօգուտ...։ Ինքնաշարժի վարիչ մը, սակայն, գաղտնի ոստիկանի դերը կը կատարէ անգիտակցաբար կամ անգգալաբար։ Գող պարոնը, որ ի դէպ նամակատան կարեւոր պաշտօնեաներէն հրեայ մ'է, յաջորդ օր, գողութենէն վերջ, վարիչի մը կը յանձնէ ծրարները պայուսակի մը մէջ, որ տանի եւ Թէլ-Ավիվի մէջ (Եաֆայի մօտ) որոշ խանութպանի մը յանձնէ։ Յանձնարարութիւնը ամենայն վստահութեամբ կը կատարուի, բայց մարդուն չար բաղդէն, վարիչը Թէլ-Ավիվի մէջ կատարուած գողութեան պատմութիւնը կը լսէ, եւ կասկածի վրայ կ'երթայ իսկոյն եւ յետ կը վերցնէ պայուսակը, ուր բանալէ վերջ ուրիշներու ներկայութեան, իրականութիւնը լոյս աշխարհ կը դնէ։ Անմիջապէս կը ձերբակալուի յիշեալ պաշտօնեան, կիները եւ ուրիշներ։ Կը խոստովանին գողութիւնը։ Տուներնին կը խուզարկուի, բայց ի՛նչ գտնուի, հազարաւոր ոսկիներ արժողութեամբ գտնարեղէն։ Եւ այժմ կ'ըսուի թէ մարդը Մոսկուայի գործակալ է եղեր...։

***

Մայիս ամսուայ մէջ է, որ Ս. Յակոբայ Տնօրէն ժողովը Տեսուչ վարդապետներու փոփոխութիւններ կը կատարէ, և մէկ տարուան համար նոր կարգադրութիւններ կը տնօրինէ։ Սակայն այս տարի այդ փոփոխութիւնները և կարգադրութիւնները ուշացան, և ըսի-ըսաւներ ծայր տալ սկսան Միաբանական շրջանակներու մէջ։ Միաբանական ընդհ. ժողովը, ինչպէս ծանօթ է, պահանջած էր, ըստ օրինի, որ երկու պատասխանատու պաշտօններ մէկ անձի չտրուին յետայսու, այն պարզ և չիտակ տրամաբանութեամբ թէ, չէ կարելի միևնոյն ատեն թէ՛ հաշարառու ըլլալ և թէ ալ համարատու եւայլն։ Եւ կարգացուած էր նոր շրջանին (Մայիսին) նկատի ունենալ և ըստ

ՀԱՅ ԿԵԱՆՔ

ՅՈՒՐՔ ԹԵՐԹԻ ՄԸ ԲԱՐԲԱՋԱՆՔՆԵՐԸ

«ՀԱՅԵՐԸ ՀԱՆԴԻՍ ԶԴԵՆԲ ԱՅԼԵՒՍ»

«Վաղթ» այս վերնագրին ներքեւ կը պատասխանէ Դաճիրէի «Ցուսաբեր»ին։

«Այս թերթը—կ'ըսէ,— չի կըրնար հանդուրժել Թիւրքիոյ հայերուն այսօրուան հանգիստին, եւ շարունակ հրատարակութիւններ կ'ընէ, զանոնք անհանգիստ ընելու համար։ Բարբաջանքներու այս թուղթը, որ իրեն նպատակ ընտրած է պիտեղցիներ յարձակումներ գործել թիւրք հանրապետութեան վրայ, կը հրատարակուի Թուրքիոյ հետ որեւէ կապ չունեցող եւ կովկասէն վտարուած կովկասահայու մը կողմէ։ Երբ ըսենք թէ «Ցուսաբեր»ի արտօնատէրը ստանսօս մըն է որ քար մը չունի Թուրքիոյ մէջ եւ սակայն այք ունի Թուրքիոյ, արդէն իսկ երեւան կուգայ անոր հետապնդած դաւանանական նպատակին հանգամանքը»։

«Վաղթ» յետոյ կ'ըսէ թէ պայքար մը բացուած է «Ցուսաբեր»ի եւ Դաճիրէի Թիւրքերէն «Մուխատենէթ» թերթին միջեւ, ու այս առթիւ մէջբերումներ կ'ընէ երկրորդ թերթին մէկ խմբագրականէն։

Իր խմբագրականին մէջ «Մուխատենէթ» կ'ըսէ թէ «Ցուսաբեր»ը գրեթէ ամէն օր կը հայհոյէ Թուրքիոյ, կը հրահրէ Ռամկավար, Ենչակեան եւ չէզոք հայերը միանալ ծովերէ ծով Հայաստանի դրօշակին տակ, եւ Դաշնակցութեան գրօշին տակ հաւաքուելով ետ առնել Հայաստանը։ Յետոյ կ'ըսէ թէ Դաշնակցութիւնը անլուր վայրագութիւններ գործած է թիւրք տարրին դէմ եւ պատճառ դարձած որ թուրք եւ հայ երբեմնի սիրալիր յարաբերութիւնները խանգարուին։ Մինչդեռ անոր ղեկավարներուն նպատակն է ջուրերը պղտորել, որպէսզի հայուն կռնակէն փառաւորապէս ապրին Ամերիկայի եւ Եւրոպայի ամէնէն շքեղ պանդոկներուն եւ «վիլլաներ»ուն մէջ։

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔԸ

ՆԻԻ ԵՕՐՔԻ ՄԷՋ

Նիւ Եօրքի Հ.Մ.Ը.Մ.ի Ֆութպոլի խումբ մը կը շարունակէ իր արդիւնաւոր գործունէութիւնը։ Ամէն երկուշաբթի «Նիւ Եօրք Թայմզ»ին մէջ կը ծանուցուին հայկ. խումբին մրցումներուն արդիւնքները։

Հայկ. խումբը ընդհանրապէս յաղթական եղած է։ Այսպէս, վերջերս 1—2ով յաղթեց անգլ. իրլանտական խումբին, զարմանքի մատնելով օտար հանդիսականները։ Առաջին անգամ ըլլալով երկու անգամ ալ յաղթեց յունական խումբին։

Այս տարի կազմուեցաւ նաեւ Ֆութպոլի Բ. խումբը, որուն գլխաւոր խաղացողներն են Վազգէն եւ Նուպար Յոթանեան, Ա. խումբէն ալ յիշատակութեան արժանի են Ա. Մրսրրեան եւ Վահէ Հալեան։

այմ կարգադրութիւններ ընել։ Եւ կ'սպասուէր որ իրապէս ամէն ինչ օրէնքի և տրամաբանութեան սահմանին մէջ պիտի ընթանար, և արխալը պիտի դարմանուէր։ Բայց իզուր, և ահա, աւելին ըլլալով, նոր գայթակղութեան մը մասին կը խօսուի։

Կ'իմանամ թէ Ընդհ. Ժողովոյ ատենապետ վարդապետը ներկայանալով Տեղապահ Ս.ին, կը յիշեցնէ ժողովի նախորդ որոշումներու մասին, և կը պահանջէ, ի պաշտանէ, որ կարգադրութիւններ ըլլան եւ Ընդհ. Ժողովը ի նիստ հրաւիրուի եւայլն։ Տեղապահ Ս.ը մերժելով եղած առաջարկը, կը պատասխանէ թէ ինք չի կրնար թոյլատրել որ Ընդհ. Ժողով գումարուի, և մինչև նոր Պատրիարքին ընտրութիւնը բոլոր կարգադրութիւնները պէտք է պահեն իրենց ներկայ վիճակը եւայլն։ Ո՛չ մէկ փոփոխութիւն, ո՛չ մէկ բարեփոխում։ Գոյավիճակի (status quo)?!! պահպանութիւն... Իսկ Միաբանները, ՆՈՐԵՐ ԵՒ ՀԻՆԵՐ, հանդարտութիւն ստորագրել կուտան կ'ըսուի։

Մեր կողմէ ո՛չ մէկ խօսք առայժմ. կ'ըսպասենք և կը գիտենք։

ԹՂԹԱԿԻՑ

Տուէ՛ք Ձեր Ծանուցումները «ԱԶԴԱԿ»ի Ն

ՏԵՂԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

ՎԵՀԱՓԱՌԸ Բ. ԳՕՄԻՍԷՐԻՆ ՄՕՏ

Նորաձև կաթողիկոսը ներկայացնելու համար, Ն. Ս. Օ Ծանակ Բ. Բ. Գօմիսէրին ժամադրութիւն ուղած էր շաբաթ մը առաջ։ Ն. Վեհափառութիւնը բարեհաճած ըլլալով պատասխանել Վեհափառի դիմումին, երեկ կեսօրէ վերջ ժամը 4,30ին, երկու Վեհափառները այցելեցին Բ. Գօմիսէրը Պ. Բօնսօն եւ արժանացան սիրալիր ընդունելութեան։

ԱԶԳ. ԹՈՒՌԱԽՏԱՆՈՑԸ ՇԱՆՐ ՕՐԵՐ Կ'ԱՆՑՆԷ

Մամբլիջիի Ազգ. բոխխանոցին ենթարկուած ցնցական խիստ ծանր կացութեան մասին գրեցինք ասկէ առաջ։ Հազարաւոր ոսկիներ պարտքի տակ ինկած, փակումն վտանգի մատնուած է։ Խնամակալութիւնը ամէն կողմ դիմումներ կատարելի վերջ, յուսահատութեան մատնուած է։

Առջի օր, կաթ. փոխանորդ Գեր. Կարօեան արբազան երկար տեսակցութիւն մը ունեցաւ Տէր. Ժիւրին հետ եւ խորհրդակցեցաւ ապահովելու համար թոխխանոցի տեւականացումը, ուր 40ի աւելի հայ թոխխաւորներ կը դարմանուին։

Վստահ ենք որ օգտակար լուծում մը պիտի գտնուի այս հաստատութեան մատնուած ներկայ տագնապը փարատելու համար։

ՖՕՉԻ ՂԱԶԻՒ ՍՊԱՆՆԻՉՆԵՐԸ ՄԱՇՈՒԱՆ ԿԸ ԽԴԱՏԱՊԱՐՏՈՒՒՆ

Ֆօզի Ղազիի սպաննիչները՝ Լուբֆիկ, Բիտա եւ Վէհիհ, Դամասկոսի վերաքննիչ դատեանէն ստացած են իրենց վերջնական վճիռը։ Բիտա եւ Վէհիհ մահուան, իսկ Լուբֆիկ 101 տարի բանտարկութեան դատապարտուած են։

Վճիռները դրկուած են Բ. Գօմիսէրի՝ առ ի վաւերացում։

ԱՆԳԼԻԱՅԻ ԵՐԿՐԱՉԱՓ ՄԸ ԱՆԶՆԱՍՊԱՆ Կ'ԸԼԼԱՑ ՊԷՅՐՈՒԹԻ ՄԷՋ

Անգլիացի երկրաչափ մը, Պ. Մուն, կցուած Irak Petroleum Company*ի, անձնասպան եղաւ չորեքշաբթի իրիկուն, Արուեստներու և Արհեստներու վարժարանի թաղին մէջ։ Մաժոր Ռոժէի բնակարանը, ուր հիւր էր միայն քանի մը ժամէ ի վեր։*

Ան պաշտօն ունէր, Irak Petroleum*ի կողմէ, ուսումնասիրելու Մուսուլի քարիւղին ճամբան, Հնդիրական անապատին մէջ, ու չորեքշաբթի յետ միջօրէին Պաղտատէն եկեր է Պէյրութ, հանդիպելու համար Մաժոր Ռոժէի հետ, որ հոս կը ներկայացնէ քարիւղի ընկերութիւններու խմբակցութիւնը։*

Մաժոր Ռոժէն կը բնակի Արուեստներու և Արհեստներու թաղին մէջ, երկու յարկով չէնքի մէջ։ Այս երկու յարկերուն վրայ կայ ճամբորդ հիւրերուն վերապահուած սենեակ մը, ուր իջևանեց Պ. Մուն, չորեքշաբթի ժամը իրիկուան 10ին, պահ մը Այֆոնս ճաշարանը անցնելէ յետոյ։

Կէս ժամ վերջ, երկրաչափը ըսպասաւոր մը կանչելով «սոտա» մը ուզեց։ Հազիւ մեկներ էր, երբ լսեց ատրճանակի մը պայթիւնին ձայնը որ կուգար վերի սենեակէն, վազելով բարձրացաւ սանդուխին 80 աստիճաններէն, հրեց Պ. Մունի սենեակին դուռը ու գտաւ զայն արիւնլուայ գետին ինկած, ատրճանակի մը կողքին։ Երկրաչափը դեռ կը շարժէր, սպասաւորը կանչելէ յետոյ իր տէրը, փութաց բժիշկ մը բերելու։ Երբ այս վերջինը հասաւ միաժամանակ ոստիկաններուն և հարցաքննիչ դատաւորներուն հետ, որոնց լուր տուած էր Մաժոր Ռոժէ, Պ. Մուն արդէն դադրած էր ապրելէ։

Պ. Պ. Տոբլաք՝ հանրապետութեան դատախազ, Տէզանկլ, հարցաքննիչ՝ դատաւոր, Պուսթանի՝ պետ դատական ոստիկանութեան անմիջապէս սկսան իրենց քննութեան։

Քանի մը վայրկեան յետոյ, հասաւ Պ. Նամէթալլան Պաաքլինի՝ պետ դատական ինքնութեան ըսպասարկութեան, կարգ մը լուսանկարներ առաւ ու տարաւ Պ. Մունի արիւնոտ չապիկը, քիմիական քննութեան մը ենթարկելու համար։

Քննութիւնը կը շարունակուի հակակռիւ համար թէ խնդիրը ոճիրի՞ թէ տնձնասպանութեան չուրջ կը դառնայ։

Պ. Մուն հինգշաբթի առաւօտ Բալմիր պիտի երթար գործի լծուելու համար։

Անոր դիակը փոխադրուեցաւ Այերիկ. հիւանդանոց դիակնութեան համար և գոյքերը յանձնուեցան Անգլ. հիւպատոսարանին։

ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒ ՎԵՐԱԲԵՐԵԱԼ ՕՐԷՆՔԸ

Երեսփ. ժողովը գումարուելով հինգշաբթի առաւօտ Շէյխ Մուհամմէտ Ճիսրի նախագահութեամբ, լսեցաւ ընկերակցութիւններու վերաբերեալ օրէնքին նախագծին քննութիւնը։

Երեսփոխանական ժողովին դատախազին մանրամասն բացատրական ճառէն յետոյ բազմաթիւ երեսփոխաններ խօսք առին և երբեք միաձայնութեամբ քուէարկուեցաւ օրէնքը, հակառակ Պպ. Էմիլ Էտտէի և Սաուտայի զօրաւոր ընդդիմադրութիւններուն։

ՊՈՅՔՐՈԹԻ ԿՈՄԻՏԷԻՆ ԺՈՂՈՎԸ

Պոյքրոթիի կոմիտէն տան մը մէջ, Պ. Իպրահիմ Հատտատի դնախագահութեամբ ժողով մը գումարելով, որոշեց հրատարակել իր հանրագրերուն անունները, հերքում մը տալու համար կարգ մը օրգաններու որոնք կենթադրեն թէ պոյքոթցիներու թիւը հարիւրին չորսը կամ հինգը չ'անցնիր։

Կոմիտէն որոշեց նաև որ ոչ մէկ համաձայնութիւն ընդունելի պիտի չըլլայ առանց թաղային ենթակոմիտէներու և պահեստի կոմիտէներու կարծիքին։

ՎԱՐԻՉՆԵՐԸ Կ'ՈՒԶԵՆ ՊՈՅՔՐՈԹԵԼ

Գեզիրի գլխին բարձրացման հետեւանքով, վարիչներու սենեսիքան հեռեւեալ կոչը հրատարակեց.

Անցեալ 23ի իր ժողովին մէջ սենեսիքան տուաւ հետեւեալ որոշումները.

1.— Պոյքոթել այն բոլոր ընկերութիւնները որ բարձրացուցին պէզիրի գինը։ Այս ընկերութիւններն են. Վաֆրոմ, Օլ համբանի։

2.— Վարիչներ կը պարտին իրենց գնումներ ընել միայն տեղական ընկերութիւններէն։ «Ազգ. ընկերութիւն. Իզդեսֆին եւ Մարֆ եւ Մէյֆիյ։

«Վարիչներէն կը տեղեկացուի թէ այս պոյքոթը բոլորովին տնտեսական է ու պիտի սկսի երկուշաբթի, ամսոյս 1ին մինչեւ որ պէզիրը իջնէ իր նախկին գիներուն»։

Սենսիքան իր հետեւորդներուն կը լիցեցնէ որ պէզիրի գինին բարձրացումը կատարուած է ինքնաշարժերու գեղջուկ գինով փոխադրութեան գործին վնասելու համար։

ՅԷՏՅԱԼ ԹԱԴԱՒՈՐ ՊԷՅՐՈՒԹԻ ՄԷՋ

Կը հաղորդուի թէ Իրաքի թագաւորը, Ֆէյսալ Ա. յառաջիկայ յունիսին Եւրոպա պիտի մեկնի։ Անիկա պիտի անցնի Պէյրութէն ուր պիտի կենայ մէկ երկու օր, նաւ առնելէ առաջ։

ՆԱԽԱՐԱՐԱՑ ԽՈՐՀՈՒՐԴԻ ԺՈՂՈՎԸ

Իր վերջին ժողովին մէջ, նախարարաց խորհուրդը որոշեց հետեւեալները։

1.— Փոխ տալ Պճամտուն գիւղին հինգ հազար ս. ոսկի եւ Տալէպքա գիւղին երեք հազար ս. ոսկի նամբաներու նորոգութեան եւ գիւղացուցութեան ի նպաստ քարոզչութեան համար։

2.— Եօթ հազար ոսկի տալ գործատարներու, ի նշան քաջալերութեան։

ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒ ՎԵՐԱԲԵՐԵԱԼ ՕՐԷՆՔԸ

Անցեալ ուրբաթ, երբ երեսփոխանները սեղանի նրբանցքներուն մէջ կը վիճէին ժողովի հաւանական մթնոլորտին վրայ, երեսփոխանական ժողովի նախագահը, Շէյխ Մուհամմէտ Ճիսր, անապարող երեսփոխաններուն կ'իմացնէր որ իմ անհանգիստ էր ու հեռեւաբար նիստը տեղի պիտի չունենար։

Այս լուրը պաղ ջուրի մը պէս ինկաւ երեսփոխաններուն վրայ, որոնք մէկ առ մէկ մեկնեցան սեղանէն առողջութիւն մաղթելով նախագահին։

Դատական յանձնախումբը իր կողմէն կը շարունակէ նախագիծին ուսումնասիրութիւնը։ Ներկայ անդամները վեց հին։ Զորսը, Պպ. Էսէսէ, Բաստուրա, Սաուտա եւ Բանանի Քայէ ի բաց յայտնեցին իրենց ընդդիմութիւնը, Պպ. Պէշարա Խուրի եւ Խամ պահանջեցին բնագրի կարգ մը հատուածներու փոփոխութիւն։

ՆԱԽԱՐԱՐԱԿԱՆ ԱՅՑԵԼՈՒԹԻՒՆ

Կրթ. նախարար Պ. Ճրպրան Թիւնեի, անցեալ ուրբաթ այցելեց պետական բազմաթիւ դպրոցներ ու ծանօթացաւ յառաջիկայ ենթակացներու ծրագիրներուն։

ՊԷՏԹ ՄԷՐԻՒ ԵԼԵԿՏՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ՀԱՐՑԸ

Զորեքշաբթի օր, կարգ մը մարդիկ խորտակեցին ելեքտրական թելեր ու՞գերանցներ Պէյք Մէրիի մէջ։ Ոստիկանութիւնը անմիջապէս տեղւոյն վրայ գնաց։

Քննութիւնը կը շարունակուի։

ԿԱՐԵՒՈՐ ԴԱՏ ՄԸ

ՔԱՂԱՔԱՊԵՏԱՐԱՆԻ ԵՒ ՅԱՆՁՆԱԿՈՏԱՐԻ ՄԸ ՄԻՋԵՒ

Այժմ երեւմական, հանրային շինութեանց եւ երկրագործական ճախարարութիւններուն կողմէ զրաւուած քաղաքապետական թիւ 4 բենզինի շինութիւնը, քաղաքապետական իսոհուրդին կողմէ, 1926 օգոստոս 3ին յանձնուեցաւ յանձնակատարերկրաչափ Պ. Փոլ Եանենի փափաստվանոյի։

Շինութեան լրանալէն յետոյ երկու կողմերուն միջեւ անհամաձայնութիւն մը ծագած ըլլալով, քաղաքապետութիւնը մերժեց վճարել Պ. Եանենի 3,520.000 ս. դահեկանի գումար մը։

1929 Յունիս 25ին, հանրապետութեան նախագահին կողմէ նշանակուած յանձնախումբ մը արդարացուց Պ. Եանենի պահանջները։

Քաղաքապետութիւնը մերժելով ընդունիլ յանձնախումբին վճիռը, յանձնակատարը սիպտուեցաւ զայն դատի հանել։

Առաջին ատեանը, պատասխան կողմը յայտարարեց որ քաղաքացիական դատարանը իրաւասու չէ լուծելու նման վէճ մը որ միայն վարչական դատարաններու կողմէ կը կարգադրուի։ Խորհրդակցութենէն վերջ, դատարանը մերժեց քաղաքապետարանի բացատրութիւնը, զայն ընդունելով որպէս բարոյական պարգեւ անհատ մը ներկայ հարցին մէջ։

Այս կէտը լուծուելէ յետոյ, դատարանը հանձնեցաւ յանձնախումբին վճիռին օրինաւորութիւնը եւ խնդրեց Պ. Եանենէն որ եզրակ իր վճռաներու հատուցումին գումարը։

Այս կարեւոր դատավարութիւնը պիտի շարունակուի յառաջիկայ յունիս 23ին։

ՀԱՅ ՈՃԲԱԳՈՐԾԻ ՄԸ ՁԵՐԲԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆԸ

Առջի օր, Պէյրութի ոստիկանութիւնը ձերբակալեց Սիրուն Ղազարեան անուն հայ մը, որ բանի մը ամիս առաջ սպանուած էր իր կինը, Հալեպի մէջ։

Ոճիրը ամիսներ յետոյ երեւան ելաւ տան մը մէջ կատարուած պեղումներու ընթացքին։ Կնապանը արդարեւ բաղած էր իր զոհը մարանին մէջ ու հեռացած։ Ոճիրը կը կարծուի թէ ամուսնական կռիւի մը արդիւնքն է։

Ոճրագործ բոլորովին անծանօթ ըլլալով քաղաքին մէջ, իր կնոջ անյայտացումը ոչ ոքի ուշադրութիւնը գրաւեց։ Երբ ոթբախս կնոջ դիակը գտնուեցաւ ան ապասանեցաւ Պէյրութ, ուր գինքը ձերբակալեց ոստիկանութիւնը Հալեպ դրկելու համար։

ՍՈՒՐԻԱՅԻ ՄԸ ՍՊԱՆՈՒԱԾ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՄԷՋ

Վերին Ճեզիրեի հարուստ տեղացիներէն Բէհիս Հազգր ասկէ երեք ամիս առաջ Քիլիս գացած է առեւտրական գնդակներով։ Սակայն երկար օրեր անցան եւ ան չվերադարձաւ։ Իր ազգականներ դիմեցին Դամբրոյի տեղեկատու դիւանի հարիւրապետին։

Ցեռ ճնութեան եւ դիմումներու յայտնի եղաւ որ Բէհաս Հազգը Քիլիսի մէջ Թիւրքերու կողմէ սպանուած է։ Բէհաս իր հետ ունէր 1000 օսմ. ոսկի։

ԽԵՂԴԱՄԱՀ ՆՈՐԱԾԻՆ ՄԸ

Հինգշաբթի առաւօտ, ժամը 6ին, անցորդ մը նշմարեց դիակ մը զոր ծովը նետուած էր Ֆրանսացիներու պոդոռայի Մեռելներու Ցուտարանին առջեւի աւազին վրայ ու լուր տուաւ ոստիկանութեան։ Դիակը փոխադրուեցաւ Միհնէր եկ Հիւսէյնի ոստիկանատունը ուր դատական ինքնութեան սովորական ինքնութիւնը կատարեց։ Տօքթ. Հէլու՝ օրենսգէտ բժիշկ, դիակնութիւնը կատարեց մահուան պարագաներ նշելու համար։

Դիակը սեանչակազմ նորածին մրն է։

Փոքրիկ հակը խեղդուած է փոքրիկ չուանով մը որ դեռ կը մնար վզին շուրջ եւ որ անուշ կապուած էր քարի մը։ Անոր դէմքն ու կռնակը կը նիրկայացնէին հարուած նիրու հետքեր որոնք անհատակոյս յառաջացեր էին անկումին։

Դատախազութիւնը պատասխան տրաւ Միհնէր եկ Հիւսէյնի ոստիկանատան բոմիսէրին որ շարունակէ քննութիւնը։

Ոճրին հեղինակներ բուռն կերպով կը փնտռուին։

ԾԵԱԽՈՏԻ ԴՈՐԾԱՐԱՆԻ ՄԸ ՀՐԴԵՀԸ

Հրդեհ մը ծագեցաւ Պասթոս եղբայրներու Պասթա թաղի ծխախոտի գործատան մէջ։

Հարցաքննիչ դատաւորին եւ դատական ինքնութեան պատասխանատուի մը կողմէ կատարուած քննութիւնը ցոյց տուաւ օճախի մը ներկայութիւնը գործատան մէջ, այն պահուն ուր ծագած էր հրդեհը։

Բացատրութիւն տալու հրաւիրուած ըլլալով, Պ. Պուսքանի յայտարարեց որ ողորմութիւն է ծխախոտի մթերանոցներէն ներս կրակարանները դնել, ծխախոտի տերեւները չորցնելու համար։ Օգի հոսանք մը հատատուած ըլլալով մթերանոցին մէջ, օճախին ժայթքած կայծ մը կըրցած է պատճառ դառնալ ադէտին։

Մինչեւ հիմա որոշ ապացոյցներ չկան հրդեհը դիտաւորեալ արարքի մը վերագրելու համար։

Պ. Պէհ՝ տնօրէն օտար դատերով հետաքրքրուող դատական ոստիկանութեան, իր քննութիւնները տեղեկագրի մը մէջ խտացնելով, մօտերս պիտի ներկայացնէ դատախազութեան։

ԴՈՂՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

Հանեցա անուն մարդ մը, վերջերս Հալեպէն եկած չըլլալով կը բնակէր Ճրմէյզէ թաղին մէջ, Պ. Սէլիմ Հէլուի մօտ։

Առջի օր ան գողցնել տուաւ կարգ մը հագուստներ եւ իր մը դրամ, որոնք 200 ս. ոսկի կը գնահատուին։

Մեռոր անուն հայ մը, կասկածուելով որ հեղինակն է այս գողութեան, ձերբակալուեցաւ ոստիկանութեան կողմէ։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ Ն

Ամասիացի Տիկ. Սրճապեան Նշանէք կը փնտռէ իր երկու զաւակները Յարութիւն եւ Մանասէ Սճապեան, 39—37 տարեկան, որոնք 914ին գինուոր գացած են ու անցեալ մ'այ չեն դարձած։ Կը փնտռէ նոյնպէս Յովհաննէս խաչիկեանը 40տարեկան։ Նոյնպէս գինուոր գացած եւ չի վերադարձած։ Ճանչցողներ եւ իրենց մէջ լուր ունեցողներ, լուր տան իրենց Ազգ. առաջնորդարանի միջոցաւ։

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ՇՔԵԼԻ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ
ԲՍՍ ՊԷՅՐՈՒԹԻ, ՄՈՎԵՂԵՐԵԱՑ

ՔԱՖԷ ՏԸ ՖԱՄԻԼԻ

ՕԴԱՍՈՒՆ ՊԱՐՏԷԶԻՆ ՄԷՋ

7 Յունիս, Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2ին

ՁՈՒՔ ՆՈՒԱԳ Ի ՁԱԶՊԷՆՏ

Նուագախումբը պիտի ղեկավարէ ծանօթ արուեստագէտ

Պ. ԵՈՒԼՕՏԷՆՍՔԻ

Տոմսերը կը ծախուին Մէջլոն Աբօլլօ Սինեմայի եզրտրց մօտ։

Կանանց մուտքը ազատ է։

ԹԱՏՐՈՆ ՔՐԻՍՏԱԼ

Յունիս 4ի հինգշաբթի գիշեր ժամը 8.30ին

ԶՄԵՌՆԱՅԻՆ ՍԷԶՕՆԻ ՎԵՐՋԻՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄԸ

կազմակերպուած Ց. Ե. Ռ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ կողմէ

Ղեկավարութեամբ՝

Ե. ՀԱՓԵՐՅԱՏԻ

Մասնակցութեամբ՝ ԱՍԻԱ ԿՈՍՏԱՆԵԱՆի եւ յաւազոյն ուժերու

Մեծ պատրաստութեամբ կը ներկայացուի ԱՒԵՏԻՍ ԱՀԱՐՈՆԵԱՆի

ԱՐՑՈՒՆՔԻ ՀՈՎԻՏԸ

(*Ցուզիչ տրամ 4 արարով*)

Տոմսերու արժէքները՝

Օթեակներ՝ 250 եւ 200, *աթոռներ՝* Ա. կարգ 50, Բ. կարգ 30 Ս. Դ.

ԱՆՕԹ.— Տոմսերու համար կարելի է դիմել Պապ-Իսրիս՝ Սարրաֆեան եղբայրներուն, Սուգ Պազիրկեան՝ Մամուէ Հիսարեանին, Օթել Լիւքս՝ Թուրքիկին եւ ներկայացման օրը ժամը 6էն բատրոնի կիսէն։

ԸՆԹԵՐՑԱՍԷՐ

ՀԱՅ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴՆԵՐՈՒՆ

ՊԷՅՐՈՒԹ ՔԱՂԱՔ

Բացուած է «ԺՈՂՈՎՐԴԱՅԻՆ ՏԱՆ» Գրադարան Ընթերցասրահը։

ՎՐԱՆԱՔԱՂԱՔ

«ԱԶԱՏՍՄԱՐՏ» *ակումբի Գրադարան–Ընթերցասրահը*

Երկու սրահներն ալ օժտուած են գրադարաններով և ամէն տեսակ թերթեր պարունակող ընթերցասրահներով՝ բաց են հանրութեան առջև։

ԺՈՂՈՎՐԴԱՅԻՆ ՏԱՆ գրադարանը բաց է կիրակի օրերը ժամը առաւուան 9—12։ Ընթերցասրահը երեքշաբթի և հինգշաբթի օրերը (իրիկունները) կիրակի ամբողջ օրը։

ԱԶԱՏԱՄԱՐՏ ԱԿՈՒՄԲ Գրադարանը եւ ընթերցարանը ամէն իրիկուն։ Երկու սրահներն ալ վառու կը տրուին, հաւաքոյթներու, հարսանիք, նշանցուք, երեկոյթ, հայրենակցական հանդիպումներու եւլն. *ՇԱՏ ՄԱՏՉԵԼԻ* պայմաններով։ Իւրաքանչիւրը ունի 2 300 հոգիի բաւելու չափ աթոռ եւ նստարան։ Վառու իր ճաեւ օդասուն սենեակներ։ Ամուրի եւ որբ տղոց մասնաւոր դիւրութիւններ։

Ձեր պարապ ժամանակը յատկացուցէք ընթերցանութեան, խուսափելու համար ապականիչ վայրերէ եւ աւելորդ ծախսերէ։

ԴԻՄԵԼ՝ տեղւոյն վրայ Վարչութիւններուն։

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ !!

ՕՐՕՉՏԻ-ՊԱՔ

Վանառատալց

ԱՆՍՈՎՈՐ ՎԱՃԱՌՈՒՄԸ

տեղի պիտի ունենայ

երկուշաբթի երեքշաբթի չորեքշաբթի

1 2 3

- *ՅՈՒՆԻՍ 1931 ՅՈՒԼԻՍ* -

Հոն կը կենար, անշարժ, գլուխը կախ, ոչ իսկ պաշտպանելով ինքզինքը գլխուն նետուածներէն։ Կը դողար։ Իր խորշոմները աւելի խորացան, կոպերը իջան աչքերուն վրայ, և հանդիսականներէն անոնք որ առաջին կարգերուն վրայ կը գտնուէին, կրցան տեսնել արցունքի կաթիլ մը որ այս ծեր և ներկուած դէմքէն վար կը գլորէր։

Ծաղրանքը կը շարունակուէր, գնդակները կը տեղային խիզախ մարդուն վրայ դրամները վերադարձնելու ձայներ բարձրացան։

Նանկարդ, այս իրարանցումին մէջ, հետեւալ խօսքերը լսուեցան։

— Լաւ չէ՛... լաւ չէ՛... ձեր ըրածը...։ Չէ՞ք տեսներ թէ մարդուն մազերը ճերմակ են...

Բլոտ Բրիվան էր, որ ա՛լ չդիմանալով իր ցասումէն այսպէս կը խօսէր։

— Լաւ չէ՛... լաւ չէ՛...

Իր այս խօսքերուն մէջ ա՛նքան հաւատում դրած էր և իր ակնարկը կը կրէր այնքան լուրջ յանդիմանութեան մը դրոշմը, որ՝ բոլոր այս խելագարներուն լռութիւն պարտադրեց մինչև իսկ Շամիլարի, որ ամենէն աւելի կատաղածն էր։

— Ո՞րչափ բարի ես, Բլոտիկ, մրմնջեց Ժան Սէրէս որ իր ընկերուհիին հետ նոյն զգացումները ունենալով հանդերձ՝ միջամտելու քաջութիւնը չէր ունեցած։

Սակայն Բլոտ այդքանով չէր ուզեր գոհանալ։ Տըժարգի այս տեսարանին վերջ գնելէ յետոյ՝ շարունակեց իր խօսքը։ Ըսելով.

— Լրած չարիքնիդ դարմանելու է...։ Խեղճ ծերուկ։ Ի՞նչ նուաստացում իրեն...։ Ձեզի կ'իյնայ ապացուցանել թէ՝ եթէ անառակ է, սակայն սրտերնիդ բարի է.....

Քիչ ժամանակէ մը բոլոր տեղերը գրաւուեցան։ Հայր Լարիւ հիւղակը երբէք հանդիսականներու այսքան հոծ բազմութիւն տեսած չէր։ Տեսարանը բացուեցաւ։

Կենդանիներ ցուցադրողը իր օգնականին ընկերակցութեամբ յառաջացաւ մինչև վանդակապատը ուր տեղի պիտի ունենար ներկայացումը։

— Տիկիններ, պարոններ ըսաւ, այս փայլուն ներկայացումը պիտի սկսինք Գօգօ ասով, և արքայական Աւստրալիոյ այս նշանաւոր թութակը որ ձեզի և ինծի պէս խօսելու յատկութիւն ունի։

Իր մարգիչը պարոն Էէրվէլէն է որ զայն պիտի ցուցնէ ձեզի։ Անիկա Եւրոպայի բոլոր քաղաքներուն մէջ մեծ յաջողութիւն ունեցած է։

Էէրվէլէն— կեղծաժով և Վենետիկեան դգակով մարդ էր—, Խորին խոնարհութիւն մը ըրաւ հանդիսականներուն, վայրկեան մը անհերևոյթացաւ և յետոյ վերադարձաւ բռունցքին վրայ բռնած Գօգօ Ա. ը։

Անկասկած՝ թութակը այդ իրիկուն տրամադիր չէր գիտցածներ բոլոր չափանիշը տալու, որովհետև շատ քիչ խօսուն կ'երևար, և անհասկնալի կանչերով կը պատասխանէր Էէրվէլէյի հարցումներուն։

Ներկաները, սակայն, որ ամէն բանուց զուարճանալու հակամիտ էին՝, խելահեղօրէն ծափահարեցին Էէրվէլէյին և Գօգօ Ա. ին անարդիւնք փորձերը։

Վենետիկցին, ձեռքը սրտին, ժպիտը շրթունքին իր ձախաւորութիւնը անգթօրէն հեգնող այս ծափահարութիւնը չի հասկնալ ձևացնելով՝ յարգանք իսնարհեցաւ։

Հայր Լարիւն եռեցաւ։ Գառագեղին մէջ էր այս անգամ։ Ներկաներուն ընդհանուր, ուշադրութիւնը գրաւեց երբ ծանոյց թէ Օկիւստը, Պորնէօի անտառ-

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

Պ. ՊՐԻԱՆ ԿԸ ՄՆԱՑ ԱՐՏԱՔԻՆ ԳՈՐԾԵՐՈՒ ՆԱԽԱՐԱՐ

Փարիզ.— Նախարարաց խորհուրդին պնդումներուն անսայով, պ. Պրիան ընդունեց մնալ արտաքին գործերու նախարարի իր պաշտօնին մէջ, պաշտպանելու համար Խորհրդարանին մէջ Ժընևի որոշումները։

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ՓԱՌԻՈՆԻՆ ԲԱՑՈՒՄԸ

Փարիզ.— Գաղթականի ցուցահանդէսին մէջ, տեղի ունեցաւ պաշտօնական բացումը Մ. Նահանգներու փաւիոնին, ներկայութեան Զօր. Բէրշինկի, Դեսպան Էճի, Մարշալ Լիոթէի, գաղթավայրերու նախարարին և պ. Թարտիէօի որոնք սղջունեցին Ֆրանսայի և ամերիկայի միջև կենդանի բարեկամութիւնը։

ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ՀԱՄՕԺՈՂՈՎԸ

Ժընև.— Աշխատանքի միջազգային պիւրոյի խորհուրդը իր 53րդ նստաշրջանը բացաւ; մասնաւորաբար պատրաստելու համար աշխատանքի միջազգային համաժողովը։

ԳՐԱԳԷՏՆԵՐՈՒ ՄՕՏ

Փարիզ.— Գրագիրներու արհեստակցական ընկերութիւնները միջազգային համագումար մը բաղկացած 26 ազգերու 23 ընկերակցութիւններու պատուիրակներէն, բացուեցաւ կրթական նախարար պ. Ռուսթանէ նախագահութեամբ։

ՋԱԲՈՆԻ ՄԷՋ

Թոքիո.— Դահլիճը հրատարակեց հրահանգ մը նուագեցնելով պաշտօնատարներու ամսաթոշակները։

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ԱՒԱԶԱԿՈՒԹԻՒՆ

Փոնթիաք.— Քանի մը աւազակներ, դրամատունէ մը 3000 սթերլին գողնալէ վերջ սաւառնակ մը ալ գողցան, և անով փախուստ տուին։ Սակայն Թօրոնթոյի մէջ ըստիպուեցան վար իջնել և ոստիկանութեան կողմէ ձերբակալուեցան։ Գողցուած դրամներուն թիւերը Փոնթիաքի մէկ թերթին մէջ հրատարակուած ըլլալով, գիւրին եղաւ աւազակներուն ինքնութիւնը որոշել։

ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ՀԱՄԱՇԽԱՐՀԱՅԻՆ ՀԱՄԱԺՈՂՈՎ

Նիւ Եորք.— տնտեսական հաստոյխարհային հաւաժողով մը տեղի պիտի ունենայ Հոկտեմբերին, ուսումնասիրելու համար տնտեսական խնդիրները։

ԸՄԲՈՍՏՈՒԹԻՒՆ ՀՈՆՏՈՒՐԱՍԻ ՄԷՋ

Հոնտիւրաս.— Կառավարութեան զունդերը հաստատեցին Թէլայէմէ, Զօր. Էյրէտայի հրամանատարութեան ներքև գործող ըմբոստ բանակը։

ԳԱՂԹԱՅԻՆ ՑՈՒՑԱՀԱՆԴԷՍ

Փարիզ.— 18 ամերիկացի կառավարիչներ ֆրանսա ժամանեցին գաղթային ցուցահանդէսին ամերիկեան բաժինին բացումը կատարելու համար։

ՕԴԱՆՍԻԱՅԻՆ ՀԱՆԴԷՍՆԵՐԸ ՎԷՆՍԱՆԻ ՄԷՋ

Փարիզ.— հանրապետութեան նոր նախագահը, պրն. Տումէրգ, նախագահեց Վէնսանի մէջ օդանաւային հանդէսները։

ՀԻՆԳԵՐՈՐԴ ԴԱՐԱԴԱՐՁԸ ԺԱՆՆ Տ'ԱՐՔԻ ՄԱՀՈՒԱՆ

Փարիզ.— Ռուան քաղաքը, հոկտեմբեր հանդէսներով, տօնեց Ժանն տ'Արքի մահուան հինգերորդ դարադարձը։

ՀՌՈՄԻ ԲՆԱԿՉՈՒԹԵԱՆ ԹԻՒԸ

Հռոմ.— Նոր վիճակագրութեան մը համաձայն Հռոմ ունի մէկ միլիոն բնակիչ։

Ի ՊԱՏԻՒ ՄՈՒՍՈԼԻՆԻ

Հռոմ. Պուլկարիոյ դեսպանը, Պուլկար մարզիկներու առջև խօսելով, գովեց Իտալական, Ֆաշիզմու Մուսոլինին։

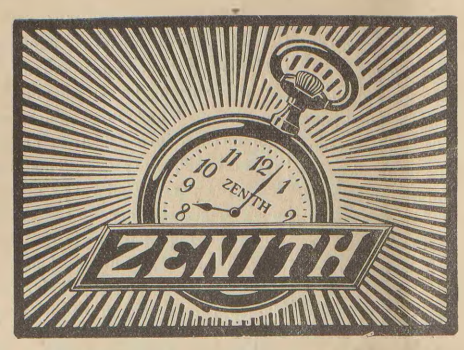

«Time is money»

Ժամանակը ոսկի է

ԶԷՆԻԹ ԺԱՄԱՑՈՅՑԸ ՇՆՈՐՀԻՒ ԻՐ ԱՄԵՆԱՃՇԳՐՏՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ՃՇԴԱՊԱՇՈՒԹԵԱՆ

անզուգական յատկութիւններուն ձեզի դրամ կը շահեցնէ առանց դժուարութեան, կարելիութիւն տալով խնայելու ձեր ոսկիներն անգամ։

Ունիցէ ժամացոյցներու ամբողջ շարքը, ոսկի, արծաթ թէ նիքել, կիներու եւ այրերու համար։

Կ'ԱՊԱՀՈՎՈՒԻՆ ՆԱԵԻ ԲՈԼՈՐ ՆՈՐՈՂՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ՝ ԱՄԵՆԱՆՊԱՏԱՒՈՐ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐՈՎ.

Ընդհ. ներկայացուցիչ՝ **ԽԱՉԱՏՈՒՐ ՇԱՀԻՆ** (Ֆօշ փողոց)

Վաճառատուն՝ Վէյկան փողոց, քաղաքապետարանի դռան կից։

Կեանքի սղութեան դէմ!

այլեւս ոչ ներկայացում ոչ նուագահանդէս նուագը ձեր տան մեջ։

ՕՏԷՕՆ

Սկաւառակի եւ Փօնօի յայտնի մարքան ձեզ այս կը մատուցէ քիչ դրամով ամէն գիշեր ընտիր նուագ լսելու հանոյքը։

Գնեցէք **ՕՏԷՕՆ** *Փօնօ մը*

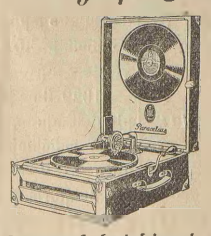

որմէ անկասկած պիտի հմայուիք եւ շնորհիւ այս հռչակաւոր մարքայի սկաւառակներուն շարունակական ժամանման, կրնաք ամէն իրիկուն, Ձեր տուներուն մէջ վայելել ամենամեծ նուագահանդէսները եւ նուագները, իրենց վերջին ստեղծագործութիւններով։

Այլեւս ոչ ներկայացում եւ ոչ ալ նուագահանդէս. այդ բոլորը ունենալ ձեր տան մէջ միակ միջոցն է կեանքի սղութեան դէմ իմաստնաբար ապրելու։

ԶՈՒԱՐԹ ՍԻՆԱԿ

Երիտասարդը (Թելեֆոնին վրայ).— Քանի որ մեր նշանտուքը չեղեալ նկատուեցաւ հաճեցէք ձեզի տուած մատանին փոստով ետ դրկել։

Օրիորդը.— Լաւ է որ դուք անձամբ գաք տանիք։ Փոստով դրկելս ապահով կերպ չէ՝ առհասարակ կորուելու են թանկագին են այդ կարգի ապակիէ առարկաները...

—

Դրիկորը.— Ֆրանսական բաւական մեացիր, անշուշտ լեզուին քչիկ մը ծանգթացար։ Է՛, ըսէ նայինք, Ֆրանսերէն ջուրին ի՞նչ կ'ըսեն։

Ա.բրիար.— Ատ ալ հարցո՞ւմ է որ ըրիր։ հոն տեղ ջուր խը մո՞ղը ով է որ...։

—

Վարժուհին.— Եթէ մէկ հաւ կիթը երեք վայրկեանէն խաշուի, հինգ հաւկիթը քանի՞ վայրկեանէն կը խաշուի։

Աշակերտը.— Երեք վայրկեանէն, եթէ բոլորը միասին խաշուի...

ՍԱԿԱՐԱՆ ՊԷՏՐՈՒԹԻՒՆ

29 ՄԱՅԻՍ 1931

	Սուրիկ.
Եգիպտական. Ոսկեդրամ.	636
Անգլիական. »	620
Տօլար »	127
Թրքական »	60
Գանէ Օսմանեան	150
Իտալական Լիր 100	665
Ցունական. Տրախմի 100	160
Անգլիական. ոսկի	620
Ֆրանս. »	482
Օսմանեան ,,	557
Արծաթ մէջիտ	35
Գրէշի Ֆօնտ. Ա.	21 50
,, Բ.	12 75
,, Գ.	11 75

Սեպտեմբեր եղբարք Բիւ Ֆօտ
Թէլէֆօն՝ 5-19

ԶԱՀԼԷ ԶԱՀԼԷ

ՕԹԷԼ ԼԻՒՔՍ

— ՏԷՐ ԵՒ ՏԻՐՈՒՀԻ՝ Գ. ՊԱՐՏԻԶՊԱՆԵԱՆ —

Կեդրոնական ամենագեղեցիկ դիրքի վրայ, բոլորովին նոր կանգնուած
Մաքուր եւ անթերի սպասարկութիւն ու դիւրամատչելի գին
Արեւելեան եւ Եւրոպական համեղ ճաշ
Ընտանիքներու համար մասնաւոր դիւրութիւն

Մեր նշանաբանն է՝
1.— *Մաքրութիւն*
2.— *Մաքրութիւն*
3.— *Մաքրութիւն*

ԴԱՐՄԱՆԱՏՈՒՆ

ՏՕՔԹ. ՄԻՔԱՅԷԼ ՔԷՇԻՇԵԱՆԻ

(Վկայեալ Պէյրութի Ամերիկեան Համալսարանէն)

Գիտական վերջին մեթոտներով, կատարելագործուած գործիքներով եւ 32 տարուան փորձառութեամբ կը դարմանուին հետեւեալ հիւանդութիւնները.—

Ա.— *Վիրաբուժական ամէն կարգի գործողութիւնները։*
Բ.— *Ծննդաբերութիւն առանց վտանգի, մասնաւոր սպասարկութիւն գիշերուան համար։*
Գ.— *Իգական սեռի ծննդաբերական գործարաններու հին և նոր բոլոր տիսերը գիտական վերջին մեթոտներով։*
Դ.— *Արանց և կանանց ֆրանկախտի ու ջերմամիզութեան հիւանդութիւնները կը դարմանուին նորագիւտ դեղերով և առանց ցաւի ներարկումներով։*
Ե.— *Աչքի ամէն տեսակ հիւանդութիւններ, Բօեալ Մէյլ Լայնի Անընկ. պաշտօնական բժիշկի հանգամանքով մեր քննած և դարմանած հազարաւոր ճամբորդները առանց արգելքի իրենց տեղը հասած են։*
Զ.— *Ատամօրէն կը դարմանուին նաև մայրիան, ներքին և մորթի հիւանդութիւններ ինչպէս նաև երախաներու հիւանդութիւններ։*
Է.— *Երեքշաբթի օրերը կէսօրէ ետք ժամը 3—6 աղքատներուն ձրի։*

Ընդունելութեան ժամեր։ Ամէն օր 8—12 և 3—6

ԴԱՐՄԱՆԱՏՈՒՆ։ Թրամվայի Ընկերութեան մօտ, Առողջութեան դեղարանի քով, Պարպարիներու վերելքին վրայ.—

ԱԶԴ ՄՕՏԵՐՍ ՍԿՍՈՂ ԴԱՍԱՒՈՐ ՊԵՏԱԿ. ՎԻՃԱԿԱՀԱՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՁԵԽՈՍԼՕՎԱԿԻ (25րդ) կը սկսի 16 Յունիսին. 100,000 թիւ, որուն հիգ կէսը կը տանի։
Շահիլ կարելի եղած ամենէն բարձր գումարն է՝
2,500,000 գուրուշ, այսինքն տարի **2,000,000 ՖՐՔ**
Տոմսերը կ'արժեն՝ ամբողջ՝ 600 ս դրկ. (լման), 300 ս դրկ. (կէս), 150 ս դրկ. (քառորդ) եւ 75 ս. դրկ (ութերորդ)։

ԵՈԿՈՍԼԱՒ (Սեպտ) (28րդ) կը սկսի՝ 20 Յունիսին. 200,000 տոմսակ. որոնց 100,000ը կը տանի։
Շահիլ կարելի եղած ամենէն բարձր գումարն է՝
4,200,000 գուրուշ, այսինքն տարի **2,000,000 ՖՐՔ**
Տոմսերը կ'արժեն՝ ամբողջ՝ 300 ս. դրկ. (լման), 150 ս. դրկ. (կէս) եւ 75 ս դրկ. (քառորդ)։

Ուշիմ Ճաեւ Տանրմարէա, Ուսարիա ինչպէս եւ Եգիպտի. 10,5 եւ 1 գրկ. նոցներու տաս նոյն տեսակներ։ Վերջիններէս ամէն օր նոր տեսակներ կուգան։

ՊՈՒՐԻ ԽՈՐՀՈՒՐԴ ՄԸ... *M. Gabrache* կնիքը կրող տոմսակը միայն գնեցէք։

Փոստով ապատրանք կ'ընդունուի։ Ձրիօրէն բլանները եւ լիստաները կ'դրկուին եւ ամէն տեղեկութիւն կը տրուի։ Դարձուցեալ գործակալներ կ'ուզուին Սիւրիա եւ դուրսը։

Գօրսա — Պէյրութ (Փոստարկղ 422)

Մ. ԿԱՊՐԱՇ
Վիճակահանութեանց ընդհ. գործակալութիւն

ԳՈՐԳԻ ՄԵԾ ԳՈՐԾԱՏՈՒՆ

ԵԹԷ ԿՈՒԶԷՔ ԿԱՀԱՒՈՐԵԼ ՁԵՐ ՏՈՒՆԵՐԸ

ԱՄԵՆԱԸՆՏԻՐ ԵՒ ՃՇՃԱԿԱՒՈՐ ԳՈՐԳԵՐՈՎ

ԱՑՑԵԼԵՑԷՔ ԾԱՆՕԹ ԳՈՐԳԻ ՎԱՐՊԵՏ ԵՒ ՄԱՍՆԱԳԷՏ

Պ. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ԹԱՇՃԵԱՆ

ԳՈՐԳԻ ՄԵԾ ԳՈՐԾԱՏՈՒՆԸ

ուր պիտի գտնէք պատրաստ և ապատրանքով ամէն տեսակի և չափի գորգեր, որոնք Եւրոպական և Ամերիկեան հրապարակներու վրայ գնահատուած են։

Նիր Իսք Բիլիճի նախկին Ղազիրի գորգի գործատան տեղեկութիւնները փոխադրուած են Պ. Թաշճեանի,

ԷՃՐԷՖԻԷԻ ԳՈՐԳԻ ԳՈՐԾԱՏՈՒՆԸ

THE ROYAL MAIL LINE

— ԲՕԵԼ ՄԷՅԼ ԼԱՅՆ —

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԱՇԽԱՐՀԱԾԱՆՕԹ ՇՈԳԵՆԱՒԱՇՈՒ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Առագրքաց երթեւեկութիւններ ընդմէջ Շերպուրկի եւ Նիւ-Եորքի

UNITED STATES LINES

— AMERICAN MERCHANT LINES —

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ԱԶԳԱՅԻՆ ՇՈԳԵՆԱՒԱՇՈՒՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Կանոնաւոր երթեւեկութիւններ ընդմէջ Շերպուրկի եւ Նիւ-Եորքի ափերուն մեծագոյն նաւերով։

CANADIAN PACIFIC

Գանատական ամենամեծ կառավարական օգ. ընկ.

Կանոնաւոր երթեւեկութիւններ ընդմէջ Շերպուրկի և Գանատայի

EASTERN MEDITERRANEAN EXPRESS LINE

Ամէն 10 օրը կանոնաւոր մեկնումներ՝ Պէյրութէն — Աղեքսանդրիա — Փիրէ եւ Մարսէյլ։

IPHIGENIA ԵՒ ASPASIA ՍՐԱԳԵՂԹԱՑ ՆԱՒԵՐՈՎ

ՆԱԽԸՆՏՐԵԾԷՔ ՃԱՄԲՈՐԴԵԼ ՄԵՐ ՆԱՒԵՐՈՎ

Գիներու, մեկնումներու, բուսականներու, ինչպէս նաեւ գանազան մանրամասնութեանց համար դիմել։—

Ավընիւ Ֆոշ. Արեւելքի ընդհանուր գործակալութիւն

Թէլէֆոն՝ 9—06 Ա. ՊԵՏՐՈՍԵԱՆԻ

ԿԱՊՈՒՆԱՑԵԼԻ։ Փիրէա— Մարսէյլ— 80 Պուլգար օր Տամ։
Մասնաճիւղ։ Մարսէյլ— 80 Պուլգար օր Տամ։
Մասնաճիւղեր։ Օսսօրի, Կիպրոսի, Պալեոսթինի ինչպէս նաեւ Փիրէի եւ Շերպուրկի մէջ։

ներուն ահարկու մարդը, պիտի ներկայացնէր։

Հանդիսականներուն վրայ ապաւորութիւն ընելու համար կատարեալ լռութիւն հրամայեց, որովհետև, ըսաւ ան, չէմբանդէն շատ դէշ տրամադրուած է և պէտք չէ զինքը խրտչեցնել։

— Կապիկէն բղջաուելու նպատակ չունիմ ըսաւ Հապիսներու պայմանագրական անգլիերէնի շեշտով։

Ինդացին, յետոյ լռութիւն տիրե՛ց երբ Օկիւստ մուտք գործեց գառագեղին մէջ.

Եթէ քանի մը դիւրազգաց հանդիսականուհիներ տպաւորուած Հապիսին խօսքերէն կասկած ունեցան թէ իսկապէս մարդիչին կեանքը վտանգի տակ էր, շուտով փարատեցաւ անոնց վախը երբ տեսան որ Օ. կիւստ վազեց դէպի իր տէրը, անոր բազուկներուն մէջ նետուեցաւ և քնքշութեամբ երեսը երեսին մօտեցուց, այնպէս ինչպէս պիտի ընէր փոքրիկ աղեկ մը։

Հանդիսականները արիւնարբու գազանի մը տեղ այս գառնուկի պէս կապիկը տեսնելով յուսախաբ եղան։

Այս յուսախաբութիւնը աւելի սաստկացաւ երբ հայր Լարիւն որուն յառաջացած տարիքը շատ բան պակսեցուցած էր իր երբեմնի թերեւս ունեցած տաղանդէն, փորձեց չէմբանդէն հնազանդեցնել իր հրամաններուն։ Նախ կենդանին բացարձակապէս անկիւն մը կծկուած մնաց, յետոյ մեծ դժկամակութեամբ կատարեց քանի մը խաղեր որոնց տափակութիւնը վրդովեցուցիչ էր։ Ամէն կողմէ դժգոհութեան ձայներ բարձրացան։ Այս խեղճուկրակ ներկայացումին և փայլուն ծանուցման մէջ մեծ տարբերութիւն կար։

Հայր Լարիւն մշտացած կ'երևար։ կապիկը երբէք այսքան դժկամակութիւն ցոյց տուած չէր։ Ցոցնած ջարժումով մը գլխարկը հանեց և ձեռքը տառաւ ճակատին, ուսկից քրտինքը սրբած տարած էր ալիւրի խաւը։

Նաւ սակայն վերստին սկսաւ կրկնել իր փորձերը։ Լայն ժիլէթինՁգրպանէն։

Թէև շատ մը կարդին հանեց և ծգիւստին ցոյց տուաւ, թէև շատ աշխատեցաւ, բայց ինչ որ ալ ըրաւ կենդանին անդրդուելի մնաց։

Խարազանի սպառնալիքներն ալ յաջողութիւն չունեցան։ Շէմբանդէն այդ գիշեր գործադուլ ըրած էր։

Երբ խնդուքները և սրախօսութիւնները ծայր տուին ներկաներուն մէջ, հայր Լարիւն տխրութեամբ գլուխը շարժելով ըսաւ։

— Չեմ գիտեր ինչ ունի... չե՛մ գիտեր... սակայն այսօր հանրութեան ցուցադրած տեսարանէն շատ բան փոխուած չէր, բայց ընդհանրապէս նստարանները տղաքներով լեցուն կ'ըլլային, ներողամիտ հանդիսականներ, որոնց կապիկին ցատկռտուքները և ծամծռութիւնները բաւական էին զուարճանալու համար։

Այս երկոյ այս բոլոր երիտասարդութիւնը աւելի պահանջկոտ էր, խնդալու, ծաղրելու և ակամայ անոզոք ըլլալու հակամէտ։ Երբ հայր Լարիւն գառագեղին մէջ կը վազվզէր իրմէ հազար անգամ արագաշարժ եղող կապիկը բռնելու, ամէն կողմէ սկսան սուլել։

Եթէ յետոյ մէկը դէշ գաղափարը ունեցաւ ճմղկած թուղթի գնդակ մը նետելու գառագեղին մէջ, ուր այս անտանելի տեսարանը կը պարզուէր։

Անմիջապէս ամէնքը իր օրինակին հետեւեցան և թուղթի գնդակներու տարափ մը ողողեց խեղճ Հրապիտը։

Ծերուկը որ անտարակոյս երբէք այսքան նուաստացում ունեցած չէր, քաշուած էր գառագեղին խորը։